

Vasa stads plan för förskoleundervisning

Innehåll

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen	4
1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan	4
1.2. Den lokala läroplanen och utvecklingen av den	4
1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen.....	4
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål	5
2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen	7
2.2. Värdegrund.....	7
2.3. Syn på lärande.....	8
2.4. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	8
3. Verksamhetskultur inom förskoleundervisningen	10
3.1. Principer för utveckling av verksamhetskulturen	10
3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen.....	20
3.3. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångar.....	22
4. Principer för förskoleundervisningen.....	23
4.1. Mångsidiga arbetssätt.....	24
4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet	24
4.3. Gemensamma mål för undervisningen samt lärområden	27
4.3.1. Mina många uttrycksformer	29
4.3.2. Språkens rika värld.....	31
4.3.3. Jag och vår gemenskap	32
4.3.4. Jag utforskar min omgivning.....	34
4.3.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas.....	38
4.4. Preciserande frågor angående språk och kultur	39
5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	40
5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning.....	41
5.1.1. Principer för att ordna stöd	42

5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen.....	45
5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppspecifika stödformer	47
5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd.....	63
5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd.....	66
5.3.3. Beslut om stöd	68
5.3. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	70
5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet	70
5.4.3. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete.....	71
5.4. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd	72
5.5.1. Tidigarelagd läroplikt	72
5.5.2 Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst.....	75
5.5.3 Övriga undervisningstjänster	77
5.5.4 Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd	77
5.5.5 Inledande av den grundläggande utbildningen senare	78
6. Elevvård	79
6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan.....	79
7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip	80
7.1. Frågor som avgörs på lokal nivå	80

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

I Vasa ordnas förskoleundervisning underställd småbarnspedagogiken både vid kommunens egna verksamhetsställen och vid vissa servicesedeldaghem. Undervisning ges på finska, svenska och engelska samt som språkbadsundervisning och som undervisning som förbereder för grundläggande utbildning. Vasa stads läroplan för förskoleundervisningen publiceras på finska och svenska. Förskoleundervisningens läroplan anger ramarna för, styr och stöder hur förskoleundervisningen ordnas lokalt vid alla verksamhetsställen. Planen godkänns av den finskspråkiga och den svenskspråkiga sektionen av nämnden för fostran och undervisning. Läroplanen för den lokala förskoleundervisningen presenteras årligen i huvuddrag för den finsk- och för den svenskspråkiga sektionen. För varje verksamhetsställe dokumenteras mer detaljerade planer för genomförandet av undervisningen i en gruppsspecifik läsårsplan. Verksamhetsställets chef utarbetar Verksamhetsställets läsårsplan utifrån de gruppsspecifika läsårsplanerna, och vårdnadshavarna informeras om dess innehåll.

1.1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Uppbyggnaden av Vasa stads läroplan för förskoleundervisning följer i regel dispositionen/styckesindelningen i grunderna för den riksomfattande läroplanen för förskoleundervisning. I läroplanen har det som enligt grunderna ska beslutas lokalt dokumenterats.

1.2. Den lokala läroplanen och utvecklingen av den

Som hjälp och grund för utvecklingen av planen används barnens, vårdnadshavarnas, personalens och samarbetsparternas aktuella respons samt utvärderingsresultat. Dessutom beaktas nationell och internationell forskningsbaserad information och resultat från nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt, liksom från utvecklingsarbete. Med hjälp av en gruppsspecifik läsårsplan stöds planering, utveckling och ledning av en inkluderande verksamhetskultur samt utvärdering av dessa.

1.3. Centrala beslut i den lokala läroplanen

Direktören för småbarnspedagogik utser de personer som ansvarar för upprättandet av den lokala läroplanen för förskoleundervisningen. Dessa kallar medlemmar till en arbetsgrupp samt leder arbetet med att upprätta planen. Till arbetsgruppen deltar lärare inom småbarnspedagogik som arbetar i förskoleundervisningsgrupper eller i grupper som förbereder för grundläggande utbildning

inom förskoleundervisningen, speciallärare inom småbarnspedagogik, S2-lärare, verksamhetsställets chefer och servicechefer från förvaltningen.

Vasas lokala särdrag som beaktats vid beredningen och förverkligandet av den lokala läroplanen för förskoleundervisningen och de grupp-specifika läsårsplanerna, såsom närheten till havet, betoning på natur- och miljöfostran, kulturell mångfald och språklärande, samundervisning och Vasa stads energistrategi, ger verksamheten dess särprägel och förankrar den undervisningsmässigt i den lokala historien. De enhetsspecifika planerna för att förebygga och ingripa i mobbning samt jämlikhets- och likabehandlingsplanerna stöder genomförandet av principerna för en inkluderande verksamhetskultur.

Inom förskoleundervisningen i Vasa ges barnen möjlighet att bli hörda genom observationer i vardagen samt genom diskussioner och gemensamma träffar. Barnen har möjlighet att framföra sina åsikter i ord eller till exempel med hjälp av bilder eller rörelser eller genom att visa, rösta eller teckna. För personalen har en materialbank tagits fram för att höra barnen. Barn och vårdnadshavare har hörts vid upprättandet av planen. Dessutom har önskemål om innehåll och senare kommentarer om utkastet till planen begärts av representanter för samarbetsparterna inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen, elevvården samt inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster. Vasa stads läroplan för förskoleundervisning finns framlagd på Vasa stads webbplats och i Utbildningsstyrelsens tjänst eGrunder.

Medan Vasas läroplan för förskoleundervisning uppdateras ordnas utbildningar och möten för förskolepersonalen, där planens huvuddrag och de centrala ändringarna går igenom och personalen ges möjlighet att ställa frågor och diskutera i kamratgrupper. Introduktionen till förskolegruppernas personal är dessutom en väsentlig del av introduktionen till Vasas läroplan för förskoleundervisning.

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig period i barnets liv, då barnet har möjlighet att bli inspirerat, experimentera och lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas, och deras kommunikationsförmåga samt sociala färdigheter stärks genom att de agerar och leker i mångsidiga lärmiljöer. Målet är att barnen lär sig att värdesätta olikhet och likvärdighet i gruppen och att de själva är unika. För att omsätta dessa principer i praktiken ansvarar förskoleundervisningsgruppens personal för att bygga upp en inkluderande verksamhetskultur.

Inkludering är en värdering, en princip och ett övergripande sätt att tänka. Det gäller alla barn, anordnandet av förskoleundervisning och hela samhället. Förskoleundervisning ordnas och utvecklas

i enlighet med principen om inkludering samt genom att betona jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering och mångfald. Alla barn har rätt att delta i den gemensamma förskoleundervisningen oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund.

Mångfald är summan av människans egenskaper. Mångfald i förskoleundervisningen innebär att barnens olika bakgrunder, egenskaper och behov identifieras, accepteras och beaktas vid uppbyggnaden av en verksamhetskultur för förskoleundervisningen. Att mångfalden beaktas och värdesätts stöder uppbyggnaden av barnets identitet och självkänsla, främjar social rättvisa och likabehandling samt förbereder barnen för att leva i ett samhälle präglad av mångfald.

Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Ordandet av förskoleundervisning styrs av Finlands grundlag, lagen om grundläggande utbildning, grunderna för förskoleundervisningens läroplan och många andra nationella och internationella föreskrifter, avtal och författningar. Vid planering och genomförande av förskoleundervisningen beaktas barnets bästa och principen om inkludering som en åtgärd som stärker barnets positiva självbild. Förskoleundervisningens personal ansvarar för att undervisningen genomförs systematiskt, och vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. I lagstiftningen om förskoleundervisning betonas barnens och vårdnadshavarnas delaktighet.

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom dess område. Förskoleundervisningen och tillhörande service är avgiftsfria. I Vasa ordnas förskoleundervisning i daghem, liksom även småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen. Förutom av kommunen ordnas förskoleundervisning i Vasa också av de privata serviceproducenterna Steiner-daghemmet Tiitiäinen, kristna daghemmet Lyhty och Vaasa English Playschool. I Vasa får alla barn ett intyg på att de har deltagit i förskoleundervisningen.

Praxis för informationsöverföring

Information överförs med beaktande av principerna för skyddet av personuppgifter. Undervisningsanordnaren har, utan hinder av sekretessbestämmelserna, rätt att få och lämna ut uppgifter som är nödvändiga med tanke på barnets undervisning. Uppgifter överförs i samarbetet i övergångsskeden från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen samt vid samarbetsmöten mellan lärarna. Vid överföringen av information följs gällande bestämmelser.

2.1. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen bildar en konsekvent helhet med tanke på barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Lärarna och den övriga personalen ska känna till de olika etapperna under lärtiden och målen för dessa. Övergångarna planeras och utvärderas i samarbete med vårdnadshavarna för att barnets lärtid ska fortlöpa smidigt.

Målet med förskoleundervisningen är att främja barnens förutsättningar för lärande samt att stärka de sociala färdigheterna och självkänslan med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande i olika lärmiljöer. Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet, där barnens individuella behov, önskemål och intressen beaktas, och målet är att förebygga eventuella svårigheter. Läraren utarbetar en plan för barnets lärande i samarbete med vårdnadshavaren.

Vårdnadshavarna och förskoleundervisningens personal samarbetar för att stödja barnets lärande och välbefinnande. I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Viktiga verktyg för lärande är lek och fantasi. Förskoleundervisningen erbjuder barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser och erfarenheter.

2.2. Värdegrund

De allmänna principerna för förskoleundervisningens värdegrund utgår från barnets bästa och betonar att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd samt att bli bemött jämlikt och likvärdigt. Förskoleundervisningen bygger på barndomens egenvärde, och varje barn ses som unikt och värdefullt. Barnen har rätt till god undervisning; de kan lära sig genom lek och glädja sig över sitt lärande, uttrycka sina åsikter och delta i planeringen av verksamheten.

Inom förskoleundervisningen ska mångfalden bland barnen och olika sätt att agera och lära sig värdesättas. Centralt är uppmuntrande respons och ett rättvist bemötande. Förskoleundervisningen stöder barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter. Barnen ska spöras till samarbete och gemenskap samt till att planera, bygga upp och utvärdera lärmiljöerna.

Samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna är viktigt för att trygga barnens välbefinnande. I förskoleundervisningen ska principerna för en hållbar livsstil följas och den sociala, den kulturella,

ekonomiska och ekologiska dimensionen beaktas. De mest centrala faktorerna inom verksamhetskulturen är principerna om jämlikhet, likabehandling och inkludering.

2.3.Syn på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan utgår från en syn på lärande enligt vilken barn lär sig genom växelverkan med andra barn, personalen, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Viktigt är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter att lära sig och att de har förmåga att samarbeta.

I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra olika arbetsuppgifter, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser och glädje främjar lärandet. Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnets vardag och erfarenhetsvärld. Inom förskoleundervisningen lär sig barnen att samarbeta, sätta upp mål och ta hänsyn till andra. Målet är att väcka barnens lust att lära sig mera och att barnen upplever att de är en del av gruppen och gemenskapen.

2.4.Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper, färdigheter, värderingar, attityder och vilja samt förmåga att använda dem på ett ändamålsenligt sätt i olika situationer. Denna kompetens grundläggs i den tidiga barndomen och utvecklas livet igenom. Den är viktig när det gäller att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare. Inom förskoleundervisningen beaktas mångsidig kompetens i all verksamhet, såsom vid utvecklingen av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i fostringsarbetet och i undervisningen. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av målen.

Mångsidig kompetens lägger grund för livslångt lärande och en hållbar livsstil. Arbetssätten, lärmiljöerna och hur stöd ges påverkar utvecklingen av kompetensen i högre grad än innehållet i undervisningen.

Delområde	Beskrivning
Förmåga att tänka och lära sig	Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas genom kommunikation, kreativt och kritiskt tänkande uppmuntras. Barnets förmåga att bedöma den egna verksamheten stöds och barnet får hjälp med att observera sina framsteg och sitt lärande.
Kulturell och kommunikativ kompetens	Förmågan att kommunicera och uttrycka sig övas i en trygg miljö. Barnen uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor samt att lyssna till, känna igen och förstå olika synsätt. Respektfullt bemötande och vänlighet är centrala principer när barnet ska introduceras till mångfalden i sin omgivning. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.
Vardagskompetens	Färdigheter som hör samman med barnets välbefinnande och val för en hållbar livsstil samt ett positivt förhållningssätt till framtiden stöds. Barnen ska lära sig att ta ansvar för sig själva, andra och sin miljö samt att agera tryggt och ansvarsfullt.
Multilitteracitet	Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet, numeriska läskunnighet samt läskunnighet för andra symbolsystem stöds genom att förmågan att producera, tolka och bedöma meddelanden utvecklas.
Digital kompetens	Barnen får bekanta sig med informations- och kommunikationsteknologiska verktyg och tjänster. Undervisningen utgår från den digitala planen för småbarnspedagogiken i Vasa.
Förmåga att delta och påverka	Barnens förmåga att delta och påverka stöds. Barnen får också vara med och planera och bedöma verksamheten.

3. Verksamhetskultur inom förskoleundervisningen

En inkluderande verksamhetskultur inom förskoleundervisningen skapas och utvecklas genom det sociala samspelet mellan barn och vuxna som har förbundit sig till förskolegemenskapens verksamhetssätt. Att förbinda sig till gemensamma mål främjar förverkligandet av värdegrunden och synen på lärande. Verksamhetskulturen förändras kontinuerligt och den utvärderas och utvecklas så att den stöder uppnåendet av målen för förskoleundervisningen. Att överväga verksamhetskulturens konsekvenser samt att identifiera och åtgärda dess icke önskade drag är en viktig del av verksamhetskulturens utveckling. I Vasa har Gruppens läsårsplan upprättats så att den kan användas som stöd för att utvärdera den pedagogiska verksamheten men också hur enhetliga målen för verksamhetskulturen och förskoleundervisningen är. En inkluderande verksamhetskultur av hög kvalitet främjar lärande och välbefinnande för alla barn i en trygg förskolegemenskap.

Den inkluderande verksamhetskulturen omfattar all verksamhet inom förskoleundervisningen. Källa: Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

3.1. Principer för utveckling av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen har central betydelse för helheten som omfattar av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, barnens delaktighet, likvärdighet och förskoleundervisning. Verksamhetskulturen inbegriper all verksamhet inom förskoleundervisningen, såsom ordnande av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning, utvärdering av pedagogiken samt säkerheten i lärmiljön. En viktig del av verksamhetskulturen är också atmosfären i gemenskapen; ömsesidig respekt mellan barn och vuxna, ett uppskattande bemötande samt att de önskemål och styrkor som finns hos gemenskapens medlemmar tas till vara.

Utvecklingen av verksamhetskulturen utgår från en inkluderande förskoleundervisning, där varje barn har möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Ett inkluderande förhållningssätt innebär att varje barns individuella behov och förmågor beaktas. Målet med inkluderande förskoleundervisning är att ge alla barn jämlika möjligheter att lära sig, utvecklas och delta i den gemensamma verksamheten.

En förutsättning för att genomföra inkluderande förskoleundervisning är pedagogisk verksamhet av hög kvalitet, specialpedagogisk kompetens, att fostrings- och undervisningspersonalen har förbundit sig till principen om inkludering och att lärmiljön utformas så att den lämpar sig för barn samt även sektors- och yrkesövergripande samarbete, inklusive samarbete med föräldrar.

Förskoleundervisningens verksamhetskultur utvecklas enligt följande principer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen.

Förskoleundervisningen bildar en gemenskap där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att modigt dela sina tankar. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. Gemenskapen uppmuntrar till att experimentera, försöka och anstränga sig, men det ska också vara tillåtet att göra misstag. Det stärker gemenskapen att göra saker tillsammans och uppleva delaktighet. Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons från vårdnadshavare och andra samarbetspartner är nödvändiga för att lärandet och verksamhetskulturen ska kunna utvecklas. Resultat från utvecklingsarbete, forskning och utvärderingar bidrar också till att främja förskoleverksamheten.

En gemenskap som uppmuntrar till lärande, lek och kommunikation

Ömsesidig respekt, omsorg och hänsyn till andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Förskolegemenskapen uppmuntrar till att uppmärksamma det positiva. Man gläds över framgångar och insikter tillsammans. Förskoleundervisningen ska ordnas så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig samt att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt.

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande, språkutveckling, tillägnande av nya färdigheter, bearbetning av känslor och hur en kulturell identitet tar form. Personalen utvecklar lek- och lärmiljöerna genom att avlägsna faktorer som begränsar leken, så att alla barn och personalen har möjlighet att uppleva glädjen i att lära sig och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Verksamhetskulturen i förskolan stöder språklig och kulturell mångfald, öppen kommunikation och utveckling av gemenskapsinriktade arbetssätt. Verksamhet i mindre grupper främjar växelverkan både mellan barnen och mellan barn och vuxna; det blir lättare för de vuxna att observera barnen och svara på deras olika önskemål och behov i verksamheten. Det är viktigt att de vuxna i gruppen gör basvårdssituationerna till pedagogiska stunder som är betydelsefulla för bemötande och lärande.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Detta förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Det är viktigt att synliggöra för barnen vad samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet betyder för verksamhetskulturen. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, för rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Personalen har till uppgift att säkerställa att alla barn får uttrycka sina åsikter och behov. Barnen får erfarenhet av att vara aktiva aktörer i beslutsfattandet som gäller förskolegruppen och i olika uppgifter. De beslut som barnen fattar och deras verksamhet utvärderas med stöd av en vuxen, och samtidigt ges barnen handledning i att så småningom ta ansvar tillsammans. På så sätt får barnen erfarenhet av vad delaktighet och en aktiv roll i gemenskapen innebär.

För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till språk, etnicitet, åskådning, religion, funktionsvariation, kön och dess mångfald diskuteras i arbetsgemenskapen, eftersom dessa återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt. Kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Personalen ska vara medveten om sina egna förväntningar och uppmuntra barnen att göra val utan stereotypa roller och förhandsuppfattningar som är knutna till kön eller andra personrelaterade faktorer. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stöder utvecklingen av barnets identitet och självkänsla. De enhetsspecifika jämlikhets- och likabehandlingsplanerna uppdateras under jämna år.

Utbildningsstyrelsen

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Den kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfalden i gemenskapen och omgivningen tas till vara och värdesätts inom förskoleundervisningen. Personalen ska ha förmåga att se och förstå företeelser ur olika perspektiv samt att utveckla sina kunskaper om kulturer, åskådningar och språk i gruppen. Olika tanke- och handlingsmönster ska diskuteras på ett konstruktivt sätt och dessutom ska man tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Den mångsidiga kompetens i förskoleundervisningen som anknyter till detta beskrivs närmare i kapitel två (Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål).

Förskoleundervisningen är språkmedveten, eftersom språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Barnens individuella språkliga utgångspunkter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter till språkligt varierande situationer samt uppmuntras och handledas att använda språket mångsidigt.

Att synliggöra flerspråkigheten i barngruppen stöder barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk.

Välbefinnande och trygghet

När verksamhetskulturen utvecklas är det viktigt att se till att det finns möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och välplanerad men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost.

Syftet med matfostran är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt att stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas i att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär, och barnen ska få lära sig om matro, gott bordsskick och att äta tillsammans. Maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak utforskas med hjälp av olika sinnen. Inom förskoleundervisningen i Vasa har barnen möjlighet att få trygg mat vid behov. Matfostran stöder en hållbar livsstil och stärker barnens förståelse för till exempel matens ursprung, betydelse och värde. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens förhållande till mat och deras ordförråd på området.

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom förskoleundervisningen. Målet med mångsidig fysisk aktivitet är att främja förutsättningarna för lärande samt att betona den fysiska aktivitetens betydelse som en övergripande levnadskonst i förskoleundervisningen och utanför den. Fysisk aktivitet påverkar barnens energinivå, uppmärksamhet och verksamhetsstyrning. Med hjälp av fysisk aktivitet kan främjas lärande och motorisk utveckling samt bidra till att barnen tillägnar sig en aktiv livsstil. Inom förskoleundervisningen skapas jämlika och likvärdiga möjligheter till fysisk aktivitet som en del av en inkluderande verksamhetskultur och med beaktande av olika begränsningar. En fysiskt aktiv livsstil stöder välbefinnandet som helhet, även den psykiska hälsan. Inom förskoleundervisningen rör sig barnen mångsidigt både inomhus och utomhus, använder idrottsredskap och leksaker på olika sätt samt undviker långvarigt stillasittande. Barn och familjer handleds att i mån av möjlighet gynna fysisk aktivitet, såsom att gå eller cykla i stället för att åka egen bil till och från förskoleundervisningen.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnen ska skyddas mot våld, mobbning, diskriminering och andra former av trakasserier. I förskolegemenskapen accepteras inte mobbning, rasism, våld eller trakasserier i någon form eller av någon. Personalen ska känna igen, ingripa i och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. För att förebygga mobbning är det avgörande att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll i att stödja barnen när de tränar och utvecklar sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska

tillsammans med barnen lära sig att identifiera, uttrycka och reglera olika känslor samt att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. Barnet har rätt att få tröst av en vuxen då barnet behöver det. Om trakasserier, mobbning eller våld förekommer, diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans.

Till arbetet för ökad trygghet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och att ta hand om lokaler och redskap. En förutsättning för att främja säkerheten inom förskoleundervisningen är ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt personal som behärskar säkerhetsfrågor.

Hållbar livsstil

Vikten av ett ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Val och aktiviteter i vardagen ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Inom förskoleundervisningen främjas sam användning av lokaler och utrustning, sparsamhet, skälighet, reparation och nyanvändning. Samtidigt får barnen positiva upplevelser av en hållbar livsstil.

Målet för hållbar utveckling är att förändra individers och gemenskapers verksamhet så att den anpassas till de ekologiska ramvillkor som naturen ställer, på ett sätt som garanterar hälsosamma, trygga och rättvisa möjligheter att leva för både nuvarande och kommande generationer samt bevarar miljöns bärkraft, den biologiska mångfalden och spektrumet av kulturer. (Publikationen om hållbar utveckling)

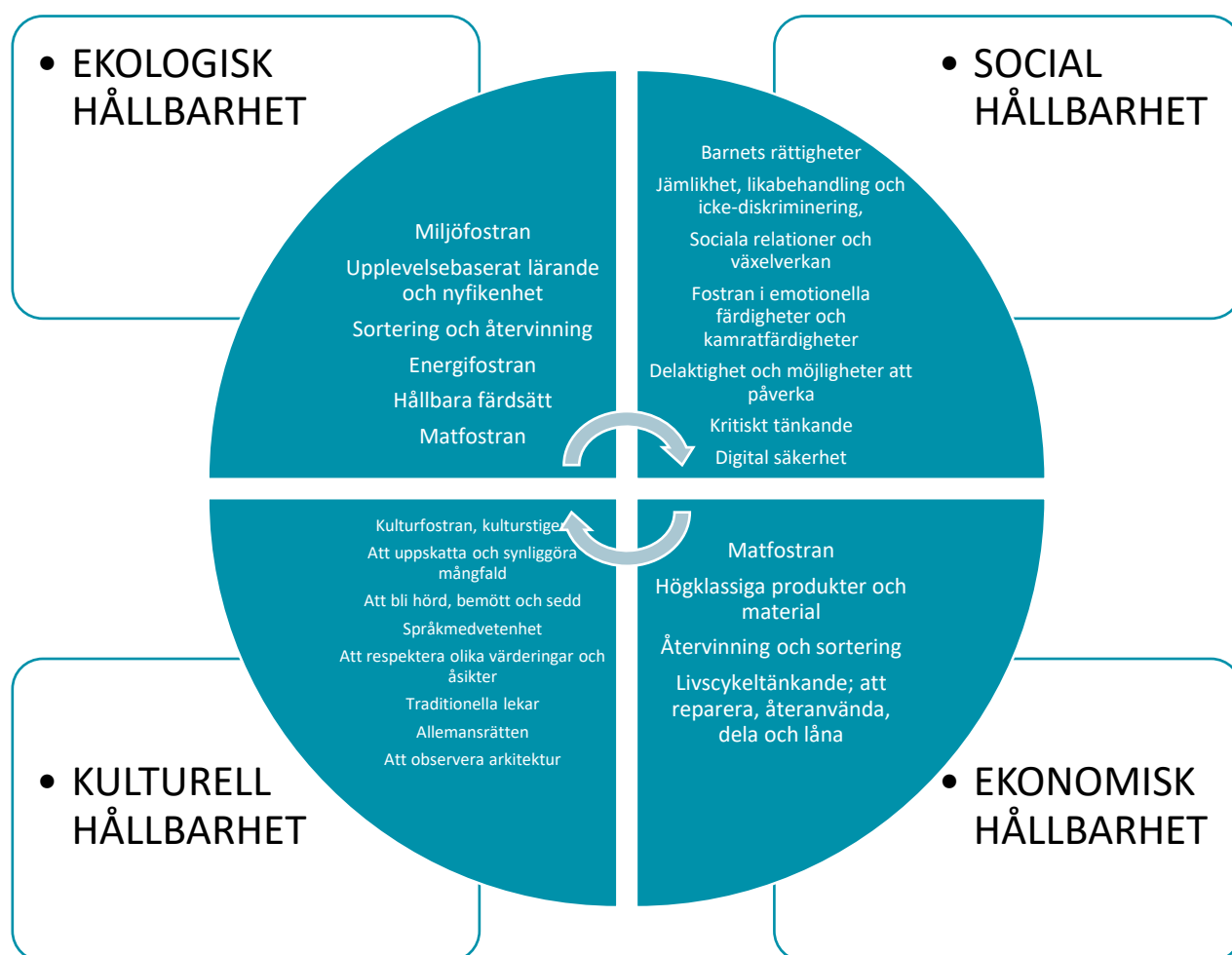
Värdegrunden för planen för förskoleundervisning bygger på nödvändigheten av en hållbar livsstil. Syftet är att handleda barnen att göra val enligt den och stödja en positiv inriktning i framtiden. Inom förskoleundervisningen skapas möjligheter för barnen att tillägna sig förutsättningar för en hållbar livsstil. Det främjar barnens välbefinnande att deras trygghetskänsla och framtidstro värnas som en del av fostran för en hållbar livsstil.

Delområdena för hållbar utveckling syns inom förskoleundervisningen genom

- utveckling av verksamhetsmiljön,
- lärmiljöerna och -metoderna samt
- arbetslivs- och högskolesamarbete.

Barnens möjligheter att påverka uppbyggnaden av en hållbar framtid ökar när deras delaktighet och roll som aktiva aktörer stöds. Barnen handleds att beakta vilka konsekvenser den egna verksamheten har för andra människor och miljön. För barn i förskoleåldern innebär hållbar utveckling väldigt

konkreta saker, såsom att visa omtanke om kamrater, utforska närmiljön och lära sig mer hållbara handlingsätt i vardagen.

Ledarskap

Ledarskapet inom förskoleundervisningen bygger på att främja varje barns välbefinnande och lärande. Utvecklingen av en inkluderande verksamhetskultur förutsätter ett målinriktat och systematiskt ledarskap av verksamhetssätt och pedagogik samt utvärdering och utveckling. Det omfattar alla åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, möjligheter att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning samt att bedriva pedagogisk verksamhet som främjar barnens utveckling och lärande. Verksamhetsställets chef ansvarar för att verksamhetskulturen utvärderas och utvecklas så att den stöder uppnåendet av målen för förskoleundervisningen och även varje barns helhetsbetonade välbefinnande och lärande.

Ledarskapet utgår från de värden som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan och som styr verksamheten. Den gemensamma värdegrunden för förskoleundervisningen i Vasa stärks vid möten mellan verksamhetsställets chefer inom småbarnspedagogiken. Enhets- eller teamspecifika värdediskussioner om fostran och lärande förs när en ny verksamhetsperiod inleds och regelbundet under perioden. Genom diskussionerna nås en gemensam syn på den pedagogik som ska genomföras. Verksamhetsställets chef har till uppgift att främja en engagerande verksamhetskultur genom att skapa strukturer för professionell uppväxt och diskussioner så att personalen förbinder sig till gemensamma visioner och principer.

Utbildningsstyrelsen

Enheterna har en utvecklingsdag två gånger om året. Under utvecklingsdagarna och under de regelbundna arbetsplatsmötena för hela huset planeras, utvärderas och utvecklas verksamhetskulturen och den pedagogiska verksamheten under verksamhetsställets chefs ledning.

Arbetsgrupper som bildats på olika grunder samlas regelbundet. Den personal som ingår i de pedagogiska arbetsgrupperna ansvarar för att de pedagogiska diskussionerna under ledning av verksamhetsställets chef genomförs och för att innehållet i diskussionerna tillämpas i gruppernas dagliga verksamhet. På så sätt säkerställs att diskussionerna får genomslag i verksamhetskulturen.

Förskoleundervisningsgrupperna utarbetar läsårsplaner för att styra, utvärdera och utveckla verksamheten i gruppen. Som en del av det pedagogiska ledarskapet går verksamhetsställets chef igenom läsårsplanen under gruppsspecifika diskussioner. Dessutom ser verksamhetsställets chef till att det är möjligt att hålla teammöten en gång i veckan. Verksamhetsställets chef deltar i teammötena regelbundet och vid behov.

Inom förskoleundervisningen i Vasa är en av metoderna för utvärdering och utveckling NCU:s (Nationella centret för utbildningsutvärdering) forskningsbaserade självvärderingsverktyg Valssi. Utöver självvärderingen styr Valssi till team- och enhetsspecifika diskussioner. Under de enhetsspecifika diskussionerna definieras under verksamhetsställets chefs ledning vilka som är de centrala styrkorna och utvecklingsområdena. Utifrån dessa utarbetas, under ledning av verksamhetsställets chef, en åtgärds- och uppföljningsplan för det tema som har varit föremål för utvärderingen. Hur väl de metoder som dokumenterats i planen har genomförts utvärderas efter ett halvt år.

Utvecklingen av det pedagogiska ledarskapet är en fortgående process. För att kunna leda verksamhetskulturen och pedagogiken ska verksamhetsställets chef kontinuerligt reflektera över sitt eget arbete och stärka den egna expertisen. Ledarskapet bygger på och utvecklas genom fortbildning och i växelverkan med kolleger och personal, med beaktande av kunderna.

Verksamhetsställets chef använder som tillägg till utvärderingsresultaten diskussioner utifrån läsårsplanen, utvecklingssamtal, observationer av gruppens verksamhet samt respons som stöd för att utveckla verksamhetskulturen.

Verksamhetskulturen är dynamisk och utvecklas kontinuerligt, bland annat genom reflektion och fortbildning. Arbetsmetoderna och de pedagogiska åtgärderna/lösningarna utvärderas och utvecklas regelbundet och planenligt. Verksamhetsställets chef stöder arbetsgemenskapen i att utvecklas till en lärande gemenskap, där kunskap utvecklas och delas. Under regelbundna utvecklingssamtal genomgås arbetstagarnas kompetens och utbildningsmässiga utvecklingsbehov. Dessutom upprättar varje verksamhetsställe årligen en plan för kompetensutveckling, utifrån vilken interna utbildningar inom staden ordnas.

En gemenskapsinriktad verksamhetskultur och en inspirerande atmosfär stärks genom att främja välbefinnandet i arbetsgruppen. I Vasa genomförs vartannat år en arbetshälsoenkät, och utifrån

enkätresultaten formulerar arbetsgruppen genom gemensamma diskussioner sådana mål och åtgärder i utvecklingsplanen som är förpliktande för alla och genom vilka utförandet av arbetet och arbetshälsan kan förbättras.

Ledarskap, intern kontroll och riskhantering utgör en ram för säkerhetsledning och fastställer principerna för hur förskoleundervisningen ordnas och genomförs på ett tryggt sätt. Säkerhetsledningen bygger på observationer, anmälningar och rapportering. Genom dokumentationen i säkerhetsledningssystemet EHS (Environmental Health and Safety), som tagits i bruk i Vasa, fås aktuell information som stöd för ledningen.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen och en central del av verksamhetskulturen. Med undervisningsarrangemangen stöds alla barns lika rätt till delaktighet och lärande och säkerställs att barnen erbjuds lämpliga arrangemang som grundar sig på behovet av stöd för lärande. Genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande strävar man efter att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att i gruppen tillämpa sådana undervisningsarrangemang och stödformer som gynnar alla barn.

Undervisningsarrangemangen kan vara pedagogiska eller strukturella. Med pedagogiska undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses bland annat differentiering, språkmedveten undervisning och bildande av undervisningsgrupper så att de mål som ställts för undervisningen är möjliga att nå. De pedagogiska arrangemangen omfattar också en tydlig dagsrytm, sensitiva och tillgängliga sätt att samverka och kommunicera, gemensamma och konsekventa pedagogiska arbetssätt och metoder samt pedagogiska hjälpmedel.

Strukturella undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande skapar förutsättningar för de pedagogiska lösningarna. Till de strukturella arrangemangen hör bland annat att stärka personalens kompetens, säkerställa tillgängligheten i lokalerna, minska antalet barn i gruppen samt personaldimensioneringar och assisterande gruppsspecifik personal.

Utöver undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ska gruppsspecifikt stöd resursättas och ges på ett systematiskt sätt. Gruppsspecifika stödformer är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Vid genomförandet av det gruppsspecifika stödet utnyttjas vid behov sakkunskapen hos S2-lärare och speciallärare inom småbarnspedagogik. Även samundervisning kan vid behov tillämpas. Om de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga,

bedöms behovet av barnspecifikt stöd. Närmare information om stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning finns i kapitel 5.

I Vasa tillämpas samundervisning. Samundervisningen utgår från att alla barn får stöd i sin egen grupp i enlighet med principen om inkludering. I "Handbok i samundervisning", som Vasas småbarnspedagogik och Åbo Akademi utarbetat tillsammans, finns olika alternativ för hur samundervisningen kan genomföras. Som stöd för att inleda samundervisning har diskussionskort tagits fram. De är avsedda att bidra till en gemensam syn på verksamhetssätten. Det finns även en blankett som stöd för planering, uppföljning och utvärdering av samarbetet. Väl planerad och genomförd samundervisning bidrar till att principen om inkludering förverkligas i förskoleundervisningen.

Läsårsplan

I Vasa utgör läsårsplanen ett verktyg för planering, dokumentation, utvärdering och utveckling samt ledning. Planen uppdateras regelbundet enligt gruppens behov. Vid utarbetandet av planen har de nationella och lokala planerna och anvisningarna som styr förskoleundervisningen beaktats. Med hjälp av läsårsplanen för personalen inom förskoleundervisningen pedagogiska diskussioner om värden och verksamhetskulturen samt planerar, genomför, utvärderar och utvecklar verksamheten kontinuerligt utifrån gruppens behov. Verksamhetsställets chef går igenom planen med personalen vid ett teammöte och följer upp hur den genomförs under hela verksamhetsåret.

3.2. Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de fysiska, psykiska och sociala lärmiljöerna, det vill säga exempelvis de lokaler, platser, redskap, grupper och personer samt förfaringssätt inom förskoleundervisningen som stödjer barnens uppväxt, lärande och kommunikation. Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Inom förskoleundervisningen utnyttjas också i mån av möjlighet lärmiljöer utanför förskoleundervisningen, såsom bibliotek, museer, teatrar och idrottsplatser.

Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter, vilka erbjuder möjligheter till lek och lärande samt till kreativa lösningar. Gruppens personal ansvarar för att lärmiljöerna utformas tillsammans med barnen så att de uppmuntrar och lockar till aktivt, samarbetsinriktat och självständigt lärande.

Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska utformas så att de ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt motsvarar barnens behov. Uppmärksamhet ska även fästas vid att lokalerna är tillgängliga, ljusa, rena och trivsamma samt att inomhusluften är av god kvalitet. Lärmiljöerna ska ge barnen

möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär, men också erbjuda tillfällen till avskildhet och tystnad.

Lärmiljöerna ska planeras så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Verksamheten ska bygga på omsorg och omtanke om både andra människor och miljön. Med hjälp av mångformiga lärmiljöer stöds barnens aktivitet och en sund självkänsla, liksom även utvecklingen av deras sociala färdigheter och inlärningsförmåga samt jämställdheten.

Lärmiljöerna ska stödja språklig och kulturell mångfald. Inom förskoleundervisningen i Vasa utvecklas en språkmedveten lärmiljö bland annat med hjälp av verktyget Språkpeda, som Åbo universitet har tagit fram. Med verktyget granskas framför allt hur personalen arbetar språkmedvetet, om den fysiska lärmiljön stöder språkutvecklingen samt om att alla barns delaktighet säkerställs.

När verksamheten inleds på hösten satsar man i synnerhet på gruppbildning. Den stöds systematiskt genom flexibla grupparrangemang så att alla får uppleva att de hör till gruppen.

Personalen har en viktig roll när barnen tränar sociala och emotionella färdigheter. Barnen handleds att beakta andra och respektera andras integritet. De uppmuntras och får handledning i att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor. De vuxna ingriper alltid i konflikter och lär ut konstruktiva sätt att lösa dem. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barn visar prov på en positiv, uppmuntrande och medkännande växelverkan och är medvetna om att deras uppförande och sätt att kommunicera förmedlas till barnen.

Lärmiljön lever och förändras i takt med barnens intressen och behov, vilket förutsätter kontinuerlig utvärdering och utveckling. Utvecklingen och utvärderingen sker i växelverkan med barnen och genom att observera dem. Vid utvärderingen beaktas också vårdnadshavarnas synpunkter på lärmiljön.

Lärmiljöerna utvecklas utifrån de värden, synsätt på lärande och principer om en inkluderande verksamhetskultur som anges i detta dokument, så att målen för förskoleundervisningen samt barnens styrkor, intressen och individuella behov beaktas. Barnen ska få vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljön. Detta stöder barnens delaktighet, ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen i enlighet med principen om inkludering.

3.3.Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångar

Målet med allt samarbete inom förskoleundervisningen är att stödja barnets utveckling och välbefinnande som helhet. Samarbetet ska säkerställa en förskoleundervisning av hög kvalitet och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Dessutom ska samarbetet vara systematiskt och utvecklas och utvärderas tillsammans under utbildningsanordnarens ledning.

Samarbete i förskolegruppen

Samarbetet inom personalen är viktigt för teamets välbefinnande och med tanke på undervisningens kvalitet. Det är nödvändigt att de lärare som arbetar i samma grupp har ett nära samarbete. Samarbetet inom personalen i barngrupper med barn i olika åldrar fungerar som en modell för barnen och ger också positiva synergieffekter för planering, organisering, genomförande och utvärdering av verksamheten. Samarbetet inom och mellan grupperna främjar barnens kommunikativa färdigheter och gemenskapen i hela enheten. Det är centralt i förskoleundervisningen att barnens samarbetsförmåga stärks. Detta främjas genom att barnen ges möjlighet att vara delaktiga, genom att öva olika samsarbetsformer, differentiera verksamheten och arbeta i mindre grupper som flexibelt kan förändras även över gruppgränserna.

Samarbete med vårdnadshavarna

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet förutsätter att förskoleundervisningens personal tar initiativ och har en nära dialog med vårdnadshavarna. Samarbetet bygger på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Samarbetet ska även ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Utöver den dagliga kontakten används i Vasa även Edlevo som kommunikationskanal med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarnas erfarenheter av barnets tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med varje barns vårdnadshavare om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas vid planeringen och genomförandet av undervisningen samt när en eventuell plan för genomförande av det barnspecifika stödet utarbetas.

Med vårdnadshavarna förs regelbundet samtal om hur barnens utveckling och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när stödet för barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen planeras och genomförs. Vårdnadshavarna ska få information om vilken kompletterande småbarnspedagogik, elevvård och skolskjuts som finns tillgänglig. Responsen från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, verksamhetskulturen och olika former av stöd utvecklas.

Vårdnadshavarna ska ges möjlighet att få inblick i och delta i sitt barns förskoledag. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen. Vid behov anlitas en tolk. Samarbetet med vårdnadshavarna ska till sin karaktär vara sådant att det också ger möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan. Vårdnadshavarna kan utvärdera samarbetet genom att svara på en kundnöjdhetssenkät eller genom att ge respons, till exempel i samband med den dagliga kontakten.

Samarbete vid övergångar

Övergången från hemmet eller småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. Smidiga övergångar främjar barnens trygghetskänsla, deras välbefinnande och deras förutsättningar att utvecklas. Förfaringssätten vid övergångar ska vara välplanerade, och samarbetet och informationsrutinerna ska säkerställa att övergångarna stöder barnets utveckling och lärande. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samarbetar för att barnet ska kunna garanteras en trygg lärtig.

Information som är nödvändig för att ordna undervisningen ska överföras enligt gällande regler i övergångsskeden och dessutom ska tidigare och kommande lärares sakkunskap tas till vara. Innan barnet börjar i skolan ska barnet och vårdnadshavarna ges möjlighet att bekanta sig med lärmiljöerna och verksamheten samt att få information om morgon- och eftermiddagsverksamheten inom den grundläggande utbildningen. I Vasa ges barnen möjlighet att besöka den kommande förskolan och skolan, och vid övergångarna följs enhetliga anvisningar.

Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Personalen inom förskoleundervisningen ska i första hand samarbeta med elevvårdspersonalen för att stödja barnets välbefinnande och lärande. Vid behov ska de också samarbeta med social- och hälsovården samt med andra myndigheter. Det sektorsövergripande samarbetet har en viktig roll i diskussionen om och utvecklingen av verksamhetens genomslagskraft samt i att trygga en smidig lärtig för barnen och främja deras välbefinnande. Ett centralt mål för det sektorsövergripande samarbetet är att utvärdera och utveckla elevvårdsmässiga stödmetoder. Samarbete med aktörer i närområdet bidrar till mångsidiga lärmiljöer och öppnar barnens lärmiljöer gentemot samhället.

4. Principer för förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen ska följa de delområden för mångsidig kompetens som beskrivs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan samt de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen och dess verksamhetskultur.

4.1. Mångsidiga arbetssätt

Barnens utveckling och lärande samt utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom mångsidiga arbetssätt. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens intressen, behov och förutsättningar.

Handledd och spontan lek i olika former utgör en väsentlig del av förskoleundervisningen i Vasa stad. När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetssätt, som härletts ur grunderna för förskoleundervisningens läroplan och ur gruppens behov, ger barnen inspirerande erfarenheter och stärker deras motivation att lära sig. De lokala planerna och fokusområdena, det vill säga

- Energiutbildningsstigen (sträcker sig från småbarnspedagogiken ända till högskolorna),
- Den digitala planen för Vasas småbarnspedagogik och förskoleundervisning (där beskrivningarna av digital kompetens, medielitteracitet och programmeringskompetens i utvecklingsprogrammet för ny läskunnighet har beaktats),
- Plan för kulturfostran (likvärdiga möjligheter att delta i kulturfostran) och
- Havsnära Vasa, Energiska Vasa och Upplevelsernas Vasa (gemensamma inlärningshelheter med den grundläggande utbildningen)

stöder möjligheterna att tillämpa mångsidiga metoder inom förskoleundervisningen.

Målet för förskoleundervisningen är att barnen ska må bra, vara lyckliga och lära sig.

?

4.2. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Förskoleundervisningens värdegrund, syn på lärande och verksamhetskultur skapar grund för utvärdering och utveckling av förskoleundervisningen. I fokus vid utvärderingen står personalens arbetssätt och lärmiljön. Med hjälp av utvärderingen planeras och utvecklas undervisningen samt stöds varje barns lärande och välbefinnande. Utvärderingen är en viktig del av arbetet med att utveckla verksamheten och säkerställa kvaliteten. Den utgör en helhet som består av personalens fortlöpande självvärdering, observation av barnen och verksamheten, dokumentation samt av slutsatser som dras utifrån utvärderingsresultaten och responsen. Genom utvärderingen och det utvecklingsarbete som utgår från den byggs det upp en gemensam värdegrund och syn på lärande, samt en verksamhetskultur som bygger på dessa. Dessutom säkerställs att förskoleundervisningen håller hög kvalitet.

Personalens självvärdering

Varje teammedlem har ett dagligt ansvar för att genomföra pedagogiken och för att den förverkligas i praktiken. Att bygga upp en enhetlig verksamhetskultur som ständigt utvecklas kräver insatser av varje enskild anställd. En inkluderande verksamhetskultur av hög kvalitet förutsätter följande av personalen: (Utbildningsstyrelsen)

- sensitivitet
- att barnets intresse står i fokus i all verksamhet
- pedagogisk kompetens och kontinuerlig utveckling av denna
- medvetenhet om den egna verksamheten och dess konsekvenser
- mod att engagera sig helhjärtat i till exempel lek, sång, spel, läsning, pyssel, snickeri, motion, diskussioner, funderingar och utforskande tillsammans med barnen
- färdighet att lära sig nytt och mod att pröva sådant som man själv inte behärskar så väl
- medveten självreflektion och självutveckling
- vilja att ställa sig bakom gemensamma mål och verksamhetssätt/spelregler
- social kompetens (kolleger, föräldrar, barn)
- förmåga att bemöta barn och vårdnadshavare individuellt och med respekt
- flexibilitet och anpassningsförmåga.

Utvärdering av inkluderande verksamhet

Huruvida principen om inkludering genomförs på arbetstagarnivå eller i team bedöms exempelvis med hjälp av ett verktyg som Europeiska utvecklingscentret för specialundervisning och inkluderande undervisning har tagit fram:

1. Stämning (tillgängliga medel för att till exempel säkerställa en positiv och välkomnande stämning, stödja inkludering och mångfald)
2. Social miljö (tillgängliga medel för att till exempel möjliggöra växelverkan med varje enskilt barn, stödja växelverkan barnen emellan, säkerställa att alla barn deltar aktivt, främja ett positivt klimat, uppmuntra till och stödja uppskattning och respekt för mångfald)
3. Barncentrerat förhållningssätt (tillgängliga medel för att till exempel säkerställa att barnens styrkor, intressen och stödbehov beaktas, att barnen deltar i planering, verksamhet, utvärdering och beslutsfattande, att övergångar fungerar smidigt för alla barn och att stödet för utveckling och lärande planeras utgående från barnet)

4. Fysisk miljö (tillgängliga medel för att till exempel säkerställa flexibilitet och tillgänglighet i inomhus- och utomhusmiljöerna och tryggheten i lärmiljön)
5. Verktyg och material (tillgängliga medel för att till exempel säkerställa att leksaker och material är tillgängliga och lockande, stödja eget initiativ, självständighet, kreativitet och utforskande, främja tänkande, språkliga färdigheter och kunskapsutveckling, välja och anpassa material som stöder utvecklingen, synliggöra kulturell mångfald, stödja gemensam lek och delning av material)
6. Växelverkan (tillgängliga medel för att till exempel stödja växelverkan och kommunikation, utveckla språkliga färdigheter och slutledningsförmåga, säkerställa tillgänglig kommunikation)
7. Lär- och undervisningsmiljö (tillgängliga medel för att till exempel stödja barnens utveckling till sin fulla potential, säkerställa att barnen får uppmuntran och beröm, ta till vara både barns och vuxnas potential, etablera praxis för att observera och dokumentera engagemang/delaktighet, lärande och behov av stöd)
8. Familjernas medverkan (tillgängliga medel för att till exempel planera, genomföra och utvärdera vårdnadshavarnas delaktighet, skapa förtroendefulla relationer med vårdnadshavare, möjliggöra kontakter mellan vårdnadshavare, hitta lämpliga former för kommunikation och information)

Barnens och vårdnadshavarnas egen utvärdering

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt har lyckats med och vad de skulle vilja lära sig mer om. Barnen stöds i att observera sitt eget lärande och utvärdera sin egen verksamhet. Som en del av färdigheterna att lära sig handleder personalen barnen att också reflektera över hur gemensamma uppgifter har lyckats. Självvärderingsförmågan, som så småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig. Barnet deltar i utvärderingen av verksamheten i växelverkan med förskolans personal och vårdnadshavarna. För att alla barn ska kunna utvärdera verksamheten utifrån sin egen utvecklingsnivå används vid behov olika metoder och medel som stöder kommunikationen. Som utvärderingsmetoder används exempelvis handledda diskussioner och engagerande växelverkan samt intervjuer till exempel med hjälp av bilder. Barnen dokumenterar verksamheten genom att spela in videor, fotografera och skapa konst. Arbete i flexibla mindre grupper, där det går att genuint bemöta och lyssna till varje barn individuellt, är en viktig verksamhetsform också när barnen ombeds ge respons. Det är viktigt i utvärderingen att barnen upplever delaktighet och blir hörda. Barnet deltar i utvärderingen av sin egen plan för småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen och av gruppens läsårsplan i enlighet med sin kompetensnivå och med stöd av personalen i gruppen.

Öppen information om gruppernas verksamhet ger vårdnadshavarna möjlighet att bekanta sig med verksamheten, utvärdera den och påverka dess innehåll. En aktiv växelverkan med vårdnadshavarna sker genom daglig kontakt, olika samtal och engagerande och aktiva föräldramöten. Föräldrarnas och barnens önskemål om verksamheten kartläggs i början av verksamhetsperioden och utvärderas i slutet av perioden.

Utvärdering på chefs- och kommunnivå samt vid verksamhetsställen

Verksamhetsställets chef är skyldig att fortlöpande observera gruppernas verksamhet och föra en aktiv dialog med teamen för att ge respons. Verksamhetsställets chef går igenom teamavtalet och den gruppspecifika läsårsplanen genom diskussioner med varje team. Dessutom bedömer verksamhetsställets chef tillsammans med de anställda deras arbetsprestation under utvecklingssamtal. Verksamhetsställets chef har möjlighet att ordna utvecklingssamtalen så att individuella samtal hålls vartannat år och gruppvisa samtal per team vartannat år.

Verksamhetsställets chef ansvarar för att utvärdering per verksamhetsställe sker regelbundet. Vid utvärderingen utnyttjas bland annat veckomöten, yrkesgruppsspecifika möten och utvecklingsdagar. Dessutom får verksamhetsstället för förskoleundervisningen varje vår respons i form av resultaten från en enkät som skickas till vårdnadshavarna. Teamen får gruppspecifik respons när föräldrarna bedömer hur deras önskemål om verksamheten har beaktats under förskoleåret.

I Vasa stad tillämpas den process som ingår i kvalitetsutvärderingssystemet Valssi och som Nationella centret för utbildningsutvärdering har tagit fram för småbarnspedagogiken.

Med hjälp av responsen från verksamhetsställets chef och de övriga teamen samt resultaten av utvärderingen på kommunnivå utvecklar de anställda och teamen sin pedagogiska verksamhet så att den i allt högre grad stöder varje barns välbefinnande, utveckling och lärande.

4.3. Gemensamma mål för undervisningen samt lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och utgå från lärområden som varierar i omfattning och genomförs på olika sätt. I arbetet med lärområdena beaktas barnens intressen samt informationen om deras tidigare uppväxtmiljö, utveckling och lärande.

Lek och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga till grund för verksamheten. Barnen deltar i planering, genomförande och utvärdering av olika lärområden under lärarens handledning. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och att de får arbeta i egen takt och

på ett sätt som är naturligt för dem, i växelverkan med både vuxna och andra barn i en mångsidig lärmiljö.

Personalens uppgift är att genom att arbeta i enlighet med lärområdena erbjuda barnen nya och inspirerande upplevelser samt möjligheter att arbeta med uppgifter som ger alla barn lämpliga utmaningar i lärandet. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande planeras och genomförs utifrån gruppens behov och barnens personliga behov och stödet ges på ett förebyggande och systematiskt sätt med beaktande av ett språkmedvetet förhållningssätt. Utifrån den information som framkommer genom observation, dokumentation och dialog med barnen och vårdnadshavarna kombinerar personalen målen med barnens intressen och beaktar deras utvecklingsnivå vid planeringen av mångsidiga arbetsmetoder.

Personalen gör upp en läsårsplan för gruppen, som stöd för planering, genomförande, utvärdering och utveckling av en inkluderande verksamhet. Undervisning enligt planen stöder barnens utveckling och välbefinnande som helhet och erbjuder dem en mångsidig grund för kompetensutveckling. Verksamhetsställets chef sammanställer gruppernas läsårsplaner till en enhetsspecifik läsårsplan som publiceras för vårdnadshavarna och på verksamhetsställets chefs kanal i Teams.

De gemensamma målen för undervisningen är grupperade i fem lärområden:

1. Mina många uttrycksformer
2. Språkens rika värld
3. Jag och vår gemenskap
4. Jag utforskar min omgivning
5. Jag växer, rör på mig och utvecklas

Målen och innehållet i de olika områdena kombineras utifrån ett pedagogiskt helhetsperspektiv.

4.3.1. Mina många uttrycksformer

Barnen stöds i och uppmuntras att använda olika uttrycksformer. En mångsidig undervisning planeras så att barnen får upplevelser av konst och möjligheter till kulturupplevelser. Närmiljön och naturen ger möjligheter att uppleva och utforska olika uttrycksformer. I en kreativ process är barnen aktiva aktörer och deltar i planering, genomförande och utvärdering.

I Vasa deltar alla barn inom förskoleundervisningen i småbarnspedagogikens kulturstig, där det för barn i förskoleåldern har tagits fram Upptäcktsresandens stig, som fokuserar på kulturarv och mediekonst. Utöver kultur- och konstaktörer kan även föreningar och organisationer vara samarbetsparter i genomförandet av kulturstigen.

MUSIK

Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska få positiva erfarenheter av att lyckas och upptäcka sina egna färdigheter. Det är också viktigt att uppleva glädje i musiken.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Ge möjligheter att sjunga, dansa och röra på sig
- Skapa egen musik och spela ordrytmer tillsammans
- Spela med kroppen som instrument och observera grundpulsen
- Observera ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärg
- Studera olika musikstilar och instrument
- Leka med musik; experimentera och improvisera

MUNTligt OCH KROPPSLIGT UTTRYCK

Målet med verksamheten är att barnen får erfarenheter av olika sätt att använda språket och kroppen för lek och kommunikation på olika sätt. Barnen uppmuntras till självuttryck genom lek och olika övningar.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Ta del av ramsor, dikter och barnlitteratur
- Öva att uttrycka sig spontant och få erfarenheter av en gemensamt planerad process
- Ge möjligheter till dramaverksamhet, ordkonst och dans

VISUELLT TÄNKANDE OCH VISUELLA UTTRYCK

Målet med verksamheten är att uppmuntra barnen att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Det som barnen ska lära sig utgår från deras erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Skapa bilder multisensoriskt; genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer
- Observera egna bilder, bilder i media, konstverk
- Formge föremål, naturobjekt och objekt i den byggda miljön
- Öva att tolka visuella budskap och berätta om de tankar som dessa väcker
- Utforska färger, former och material
- Fästa uppmärksamhet vid vem som har gjort bilderna, i vilket sammanhang de visas och vilka känslor de väcker

SLÖJD

Målet för verksamheten är att inspirera barnen att skapa mångsidiga slöjdarbeten, öva olika tekniker och använda olika slags verktyg. Med hjälp av metoderna inom både textilslöjd och teknisk slöjd övas planeringsfärdigheter, kreativ problemlösning, finmotoriska färdigheter och formgivning.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete
- Skapa olika slöjdalster med hjälp av den egna fantasin
- Öva olika tekniker och grundläggande färdigheter
- Använda mjuka och hårda material
- Ta till vara lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barngruppens bakgrund

4.3.2. Språkens rika värld

SPRÅKENS RIKA VÄRLD

Målet för förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt att stärka deras intresse för språk och kultur. Det är viktigt att också stärka barnens nyfikenhet på att läsa och skriva. Lärmiljöerna planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iaktta, utforska och experimentera med talat och skrivet språk samt att bredda sitt ordförråd. Mångfalden bland barn uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet tryggas inom förskoleundervisningen. Det är viktigt att barn med ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket stärks. Barnen ska samtidigt uppleva att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla. I undervisningen beaktas att barnen kan tillägna sig flera språk samtidigt. Språklig modellering och riklig positiv respons i situationer där språk används har stor betydelse för lärandet. I Vasa är förskoleundervisningen starkt språkmedveten och mångfalden i produktionen av språk beaktas. I Vasa bidrar lärare i svenska som andraspråk (S2-lärare) med sakkunskap och stöd i undervisningen av flerspråkiga barn. S2-lärare arbetar som parallelllärare i gruppen, handleder mindre grupper eller rådgör med gruppens personal om språkmedveten verksamhet.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Öva att lyssna och tala i olika situationer
- Uppmuntra att berätta, diskutera, leva sig in i, förstå och minnas det som man hört
- Öva att fråga, bedöma och dra slutsatser
- Bekanta sig mångsidigt med talat och skrivet språk
- Observera olika språk
- Fundera över ords betydelse och leka med ord
- Observera ord, stavelser och ljud
- Handleda barnen att genom lek skriva och producera egna texter, också med hjälp av digitala verktyg
- Producera och känna igen bokstäver, ord och texter på olika sätt
- Öva penngrepp och användning av tangentbord
- Öva multilitteracitet och mångsidiga färdigheter att tolka och producera information
- Se till att sånger, ramsor, sagotering, digitala berättelser och barnlitteratur utgör en del av vardagen inom förskoleundervisningen
- Läsa olika slags litteratur
- Levandegöra och differentiera läsandet
- Behandla texter som lästs och reflektera över innehållets betydelse
- Uppmuntra barnen att utforska och läsa olika texter enligt egen förmåga och berätta och på olika sätt uttrycka det som de har läst och hört

4.3.3. Jag och vår gemenskap

ATT BEKANTA SIG MED SAMHÄLLSFRÅGOR

Målet är att stärka barnens intresse för samhällelig verksamhet, särskilt i närmiljön, och att stärka deras delaktighet i den egna verksamhetsmiljön. Lärområdet behandlas ur ett historiskt, samhälleligt, etiskt och åskådningsmässigt perspektiv.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Prata med barnen om sådant i närmiljön och samhället som intresserar dem
- Observera nuet tillsammans och ge barnen möjlighet att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna
- Studera personer, historiska händelser, kulturer och kulturtraditioner som intresserar barnen
- Under ledning av personalen utforska de åskådningar och religioner som finns representerade i närmiljön samt de seder och traditioner som ansluter sig till dessa
- Stödja förmågan till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter
- Ta till vara festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och gamla sånger
- Utforska medier och medieproduktion och diskutera innehållet och sanningsenligheten i medieutbudet
- Utforska barnens rättigheter och tillsammans skapa regler för förskolegruppen

ETISKA FÄRDIGHETER

Målet med verksamheten är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Etisk fostran knyts till barnens vardag och konkreta situationer som är förknippade med känslor och etiska val.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Öva att identifiera egna känslor och vad som är rätt och fel
- Öva att vara vänlig och agera ansvarsfullt samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt
- Fundera över könsrelaterade antaganden
- Fundera över vänskap och respekt för andra samt vad som väcker glädje eller rädsla
- Använda rollekar, sagor och medieberättelser som stöd för att öva etiska färdigheter
- Använda undervisningsprogram och material som utvecklar sociala och emotionella färdigheter i undervisningen

ÅSKÅDNINGSFOSTRAN

Målet med åskådningsfostran är att främja ömsesidig respekt och förståelse för olika åskådningar samt att stödja utvecklingen av barnens kulturella och åskådningsmässiga identitet. Åskådningsfostran stärker barnens förmåga att förstå samhällets mångfald och hjälper dem att agera i det, i takt med att deras erfarenhetsvärld vidgas och sträcker sig utanför hemmet.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Utforska de religioner och åskådningar som finns i barngruppen
- Koppla åskådningsfostran till vardagen, fester och aktuella händelser
- Beakta också åskådningar som saknar religiös anknytning
- Öva att förstå och respektera både egna och andra barns olika traditioner, seder och uppfattningar
- Ta till vara besök av gäster samt evenemang i närmiljön

I Vasa får barn och vårdnadshavare stöd i att förstå religiösa och åskådningsmässiga fenomen. Verksamheten i barngruppen hålls på en neutral och allmänbildande nivå, religion utövas inte och lärs inte ut. Olika religioner och åskådningar är jämbördiga sinsemellan. Det görs samarbete med Vasa evangelisk-lutherska församling, och verksamheten kan ibland innehålla religiösa inslag. I sådana fall överenskommer man med vårdnadshavaren om huruvida barnet deltar i denna verksamhet eller i en parallell, motsvarande verksamhet. Den parallella verksamheten är alltid pedagogiskt planerad och genomförd.

4.3.4. Jag utforskar min omgivning

MILJÖFOSTRAN

Målet med miljöfostran är att stärka barnens förhållande till naturen och främja ett ansvarsfullt beteende i naturen samt att handleda barnen mot en hållbar livsstil. Barnen får lära sig att respektera naturen, dess växter och djur.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Stärka barnens förhållande till naturen genom utflykter och aktiviteter i naturen
- Erbjuda naturupplevelser och möjligheter att undersöka och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen
- Utforska begrepp och orsakssammanhang i naturen
- Genomföra mindre experiment
- Diskutera och klassificera fenomen
- Bekanta sig med principerna för hållbar utveckling
- Öva praktiska färdigheter i miljöfostran tillsammans med barnen, såsom skräpfria utfärder, måttfullhet och sparsamhet, ansvarsfullhet i anslutning till måltider, att spara energi och minska avfall till exempel genom återvinning, reparation av saker och återanvändning
- Handleda barnen att uppmärksamma konsekvenserna av sina handlingar
- Diskutera naturskydd och trivsel i miljön
- Öva att söka information om sådant som intresserar barnen
- Ta till vara barnens naturkännedom i undervisningen

TEKNOLOGIFOSTRAN

Teknologifostran utgör en del av energifostran inom förskoleundervisningen. Inom förskoleundervisningen utgår energifostran bland annat från att barnen bekantar sig med naturen och närmiljön samt lär sig att visa respekt för naturen. Tillsammans med barnen utforskas principerna för hållbar utveckling, och dessa tillämpas i vardagen genom att särskild uppmärksamhet fästs vid måttfull konsumtion.

Målet med teknologifostran är att barnen ska få kunskap om vardagsteknik som anknyter till deras erfarenhetsvärld och verksamhetsmiljö. Teknologifostran stöder barnens förmåga att agera i en digital värld som förändras allt snabbare. Ett sätt att stärka denna förmåga är att bekanta sig med programmering och robotik. I undervisningen tillämpas ett utforskande och experimenterade inlärningssätt utan att glömma leken.

I Vasa genomförs teknologifostran bland annat genom att följa den digitala planen för småbarnspedagogik och förskoleundervisning samt energiutbildningsstigen. Ett centralt mål med energistigen inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen är att väcka barnens intresse och göra dem delaktiga.

För förskoleundervisningen i Vasa har ett mångsidigt utbud av olika apparater och digitala anordningar anskaffats för att stödja lärandet. Enheterna inom småbarnspedagogiken kan fritt boka och använda dem via FuturEdus IKT-utlåning.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Utforska tekniska egenskaper och funktioner i vardagen
- Uppmärksamma att tekniken utvecklas av människor
- Bekanta sig med teknik genom att pyssla och själv bygga olika konstruktioner med olika material
- Öva grundläggande programmeringsfärdigheter genom lek
- Uppmuntra barnen att beskriva sina lösningar
- Handleda barnen att göra något gott för miljön och gynna hållbara material
- Introducera barnen i återvinning

MEDIEFOSTRAN

Inom förskoleundervisningen stöds multilitteraciteten genom småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens kulturstig. Mediefostran är en del av multilitteraciteten. Barnen får beakta sig med olika medier och pröva medieproduktion på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Tillsammans med vuxna övar barnen att söka information i olika medier samt bekantar sig med olika fenomen och nya begrepp.

Målen för mediefostran beskrivs närmare i den digitala planen för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Vasa.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Bekanta sig med olika medier som informationskällor och tidsfördriv (åldersgränser)
- Öva att söka information och kritiskt bedöma informationens tillförlitlighet
- Öva multilitteracitet bland annat genom att undersöka olika budskap
- Använda webbläsare, applikationer och program under handledning av en vuxen
- Öva att läsa och skapa visuella, auditiva och audiovisuella budskap
- Skapa egna alster bland annat genom bild- och ordkonst samt digitalt
- Diskutera reklam riktad till barn
- Säkerställa att alla barn får likvärdiga digitala färdigheter inför framtiden

MATEMATISKA FÄRDIGHETER

Inom förskoleundervisningen är målet att stärka grunden för barnens matematiska tänkande och deras förmåga att lära sig matematik. Undervisningen utgår från ett utforskande arbetssätt och kopplas till barnens upplevelsevärld och verksamhetsmiljö.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Öva matematiska färdigheter genom lek och aktiverande övningar samt med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer
- Handleda barnen att upptäcka matematik i vardagen och i omgivningen
- Uppmuntra barnen att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna
- Uppmärksamma möjligheten att klassificera, jämföra, ordna saker och upptäcka lagbundenheter i verksamheten
- Öva talbegrepp mångsidigt genom lek och arbete
- Öva att känna igen och räkna upp talföljder
- Inspirera barnen att observera antal i omgivningen
- Använda lekar och uppgifter som utvecklar minnet och problemlösningsförmågan i undervisningen
- Kombinera antal med räkneord och siffersymboler enligt barnens förmåga
- Ge barnen möjlighet att bygga, pyssla och modellera
- Utveckla barnens förmåga att uppfatta nivå och rum samt att undersöka två- och tredimensionalitet och begreppen plats och relation
- Pröva att mäta med både kroppen och olika redskap
- Öva tidsbegrepp och tidsföljd
- Utforska och namnge former

4.3.5. Jag växer, rör på mig och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen närmar man sig målet ur motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv. Det är viktigt att barnet får erfarenheter av och kunskap om dessa vardagsfärdigheter samt en möjlighet till diskussion.

MOTION

Målet är att ge varje barn en känsla av delaktighet och att lyckas, glädje i att röra på sig samt att säkerställa barnen får tillräckligt med fysisk aktivitet varje dag under förskoleundervisningen.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Uppmuntra barnen att röra på sig på många olika sätt och känna glädje i det
- Stärka barnens motoriska och sociala färdigheter genom gemensamma fysiska aktiviteter
- Möjliggöra och uppmuntra till fysisk aktivitet på eget initiativ både inomhus och utomhus
- Träna grundläggande motoriska färdigheter mångsidigt och regelbundet i olika miljöer och under olika årstider
- Träna finmotoriken med hjälp av spel och lekar som utvecklar precision
- Uppmuntra familjerna att vara fysiskt aktiva också på fritiden
- Delta i simundervisning som Vasa stads idrottssektor ordnar fyra gånger om året

MATFOSTRAN

Målet med måltidssituationerna är att skapa trivsamma matminnen för barnen. Måltidssituationerna fungerar som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens matvanor och kunskaper om mat.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Introducera barnen till hälsosam mat och reflektera över dess betydelse
- Skapa trivsamma måltidssituationer och handleda barnen i ett gott bordsskick
- Stärka barnens positiva förhållande till mat
- Bekanta sig med den finländska matkulturen samt med andra matkulturer och seder genom att ta till vara den sakkunskap som finns i hemmen

VÄLBEFINNANDE, HÄLSA OCH ETT TRYGGT LIV

Målet med verksamheten är att lära barnen att förstå vilken betydelse fysisk aktivitet, vila och goda människorelationer har för välbefinnandet och hälsan.

UNDERVISNINGENS INNEHÅLL

- Fundera tillsammans med barnen över hälsa och sjukdomar samt vilka faktorer som påverkar dem, liksom människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande
- Förstärka barnens känsla av trygghet och säkerhet; ge barnen färdigheter att be om och söka hjälp i olika problemsituationer och uppmuntra dem att berätta om sina bekymmer
- Träna reglerna för hur man ska röra sig i närtrafiken
- Uppmärksamma och bedöma de vanligaste fysiska och psykiska riskerna i närmiljön
- Ge barnen information om deras rätt till ett tryggt liv, respektfullt bemötande och integritet
- Träna ett tryggt sätt att agera i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett åldersadekvat sätt

4.4. Preciserande frågor angående språk och kultur

Inom förskoleundervisningen i Vasa betonas flerspråkighet och kulturell mångfald. Målet med förskoleundervisningen är att på ett mångsidigt sätt stödja språk- och identitetsutvecklingen. Att bekanta sig med olika kulturella bakgrunder och tillsammans reflektera över dem främjar ömsesidig förståelse och respekt. I undervisningen beaktas familjer och barn med olika språkliga och kulturella bakgrunder. Det är viktigt att olika språk och kulturer syns i lärmiljön. Tillsammans med familjerna förs diskussioner om hur de vill att deras kultur ska synas i förskolans vardag. Alla kundfamiljer bemöts individuellt.

Utvecklingen av kunskaper i finska/svenska främjas genom målmedveten och språkmedveten undervisning inom delområdet språkliga kunskaper och färdigheter, med utgångspunkt i barnens behov och förutsättningar. Det egna modersmålet och inläringen av finska/svenska som andraspråk utgör grunden för barnens funktionella två- och flerspråkighet. Lärarna inom förskoleundervisningen uppdaterar aktivt sina kunskaper om språkmedveten undervisning.

Inom förskoleundervisningen ges undervisning i finska/svenska som andraspråk enligt principen om inkludering. Språkundervisningen omfattar både språkmedveten verksamhet i vardagen och riktad undervisning som utgår från varje barns språkkunskapsnivå. Stödundervisning i undervisningsspråket stöder särskilt de barn som behöver extra stöd i språkinläringen. En helhetsskapande, pedagogiskt ansvarsfull och språkmedveten undervisning som allmänt genomförs inom förskoleundervisningen kombinerar olika lärandeinhåll till lärområden, vilket främjar utvecklingen av ordförrådet och automatiseringen av språkets strukturer. I närförskolorna ges förberedande undervisning inför den grundläggande utbildningen enligt principen om inkludering. Den stöder de barn som är födda utomlands och vars språkkunskaper ännu inte når upp till nivå A2. För de barn som har placerats inom den förberedande undervisningen utarbetas personliga inlärningsplaner.

I språkundervisningen i förskolan används de verktyg och anvisningar som utbildningsanordnaren fastställer för respektive verksamhetsår för att utveckla undervisningen och följa upp barnens språkutveckling. I Vasa används

- SpråkPeda del 1, ett verktyg för att planera och bedöma en språkmedveten lärmiljö, genom vilken lärmiljön bedöms utifrån de fysiska förutsättningarna, barnens delaktighet och hur personalen arbetar
- Småbarnspedagogikens och förskoleundervisningens årsklocka
- SpråkPeda del 3, ett verktyg för att följa upp barnens språkutveckling
- Barnets individuella S2-läroplan, som utarbetas i anslutning till planen för barnets lärande i förskoleundervisningen

5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

En förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter i anknytning till lärande eller deltagande i förskoleundervisning ska förebyggas till exempel genom mångsidiga arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete lärarna emellan och med den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande som en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. I förskolegruppen och på verksamhetsstället ska lärmiljöerna utformas så att de lämpar sig för alla barn. I det praktiska genomförandet av undervisningen ska barnens olika förutsättningar att lära sig beaktas. Genom undervisningsarrangemang, såsom differentiering, sammansättning av grupper samt samundervisning och kompanjonundervisning, kan alla barns lärande stödjas.

I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång i enlighet med lagen om grundläggande utbildning. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används benämningen stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång. För den plats där förskoleundervisning ordnas används i huvudsak begreppet verksamhetsställe för förskoleundervisning och i stället för elevspecifika stödåtgärder används benämningen barnspecifika stödåtgärder.

5.1. Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Ett barn som har svårigheter att delta i undervisningen har rätt att få gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder till stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder ska ordnas i enlighet med inkluderande principer. Gruppsspecifika stödformer som inleds tillräckligt tidigt stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Om de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga ska barnspecifika stödåtgärder planeras, ordnas och beslutas om i enlighet med barnets bästa och utan dröjsmål. När barnets bästa utreds ska barnets åsikter beaktas i alla frågor som gäller barnet i enlighet

med barnets ålder och utveckling. I kapitel 5.2 föreskrivs om de gruppsspecifika stödformerna och i kapitel 5.3 om de barnspecifika stödåtgärderna.

I läsårsplanen ska man beskriva hur de gruppsspecifika stödformerna planeras, genomförs och utvärderas. Dessutom ska man beskriva strukturerna, tillvägagångssätten, arbets- och ansvarsfördelningen, det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet och samarbetet med vårdnadshavarna i samband med ordnandet av stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen.

5.1.1. Principer för att ordna stöd

Målet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder är att säkerställa att alla barn har möjlighet att lära sig och fungera i en grupp i enlighet med målen för förskoleundervisningen. Syftet med stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning är att tillgodose barnets rätt till undervisning som tar hänsyn till barnets behov samt barnets rätt att delta i förskoleundervisningen.

Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning ska ordnas utifrån det enskilda barnets och barngruppens styrkor samt deras inlärnings- och utvecklingsbehov. I förskoleundervisningen ska man se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlemmar i gruppen. På det sättet stöder man barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska systematiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset synliggörs lärandet för barnen och hur lärandet framskrider. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning innebär dels lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna, dels lösningar som tillgodoser barnens individuella behov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid digital och fysisk tillgänglighet samt vid att förebygga och identifiera svårigheter i lärandet i ett tidigt skede.

Med svårigheter i lärande avses till exempel svårigheter när det gäller språkliga färdigheter, läs- och skrivfärdigheter och utveckling av matematiska färdigheter. Svårigheter i lärande kan också höra samman med motoriska och perceptuella utmaningar. Förutom i lärandet kan ett barn ha svårigheter på grund av utmaningar i sociala relationer, reglering av känslor, uppmärksamhet eller beteende.

Med hjälp av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ska barngruppens behov beaktas så att målen för förskoleundervisningen kan nås. Gruppsspecifika stödformer ska ges i förebyggande syfte och systematiskt som ett tillägg till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Med undervisningsarrangemang som utgår från gruppens behov och med gruppsspecifika stödformer främjar man alla barns lärande, delaktighet och engagemang i

förskolegemenskapen. Genom undervisningsarrangemang och gruppsspecifika stödformer som ges i rätt tid är målet att göra det möjligt för varje barn att delta i gruppens gemensamma verksamhet.

Barnet har rätt till barnspecifika stödåtgärder om barnet trots undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer har svårt att lära sig och delta i förskoleundervisningen. En bedömning av behovet av barnspecifika stödåtgärder ska inledas när en lärare eller speciallärare inom förskoleundervisningen lägger märke till att undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga för att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Också annan personal, elevvårdstjänsternas personal eller vårdnadshavaren kan ta initiativ till en bedömning av behovet av stödåtgärder. I kapitel 5.3.1 föreskrivs närmare om bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder.

Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning som ges i en förskolegrupp bildar en helhet med elevvården. Tillsammans främjar de förutom lärande och deltagande även barnens delaktighet och engagemang i gruppen. Med hjälp av elevvården ska man främja och upprätthålla barnens lärande, psykiska och fysiska hälsa samt sociala välbefinnande. Elevvården genomförs i första hand som gemensam elevvård och den är en central form av stöd för deltagande i förskoleundervisningen. Med den gemensamma elevvården påverkar man i första hand hela gemenskapens verksamhetskultur. Det är viktigt att bygga upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur för att barnens olika behov ska kunna tillgodoses på ett effektivt sätt. I lagen om elev- och studerandevård föreskrivs om rätten till elevvårdstjänster inom ramen för den individuella elevvården samt om de anställdas skyldighet att kontakta elevvårdstjänsterna. I kapitel 6 föreskrivs närmare om elevvården.

Förskoleundervisningen i Vasa

Utgångspunkten för att ordna stöd är att i ett tidigt skede observera barnets styrkor och intressen samt behov av stöd. Förskoleundervisningens personal observerar barnens intressen och behov av stöd samt planerar och utvärderar verksamheten utifrån detta. Med tanke på stödet är det viktigt att regelbundet bedöma de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, de gruppsspecifika stödformerna och de barnspecifika stödåtgärderna.

I Vasa ordnas förskoleundervisningen och det stöd som barnet behöver i första hand vid det närmaste verksamhetsstället. Tidigarelagd förskoleundervisning ordnas i förskoleundervisningsgrupper. Vid behov bedöms möjligheten att ordna förskoleundervisningen vid något annat verksamhetsställe för förskoleundervisning inom Vasa stad.

Det bedrivs ett öppet samarbete med vårdnadshavarna kring barnens rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning. Vid behov bedrivs även yrkesövergripande samarbete för att ordna stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning.

Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar regelbundet i förskoleundervisningens verksamhet samt planerar, genomför och utvärderar stödåtgärderna och deras inverkan i samarbete med gruppens personal. Specialläraren kan också vid behov ge konsultation till personalen.

Läsårsplan

Som stöd för planering, dokumentation, utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten fungerar regelbundna teamdiskussioner och utarbetandet av en läsårsplan. Planeringen och utarbetandet av läsårsplanen ska inledas i god tid under våren/sommaren innan förskoleundervisningen börjar. Uppgifter om de blivande förskolebarnen överförs när förskolegrupperna är fastställda (se anvisningarna för informationsöverföring 5.1.2 och samarbete med vårdnadshavarna 5.4.1). När förskoleundervisningen inleds fortsätter arbetet med läsårsplanen utgående från barngruppens styrkor, intressen och behov.

Läsårsplan:

1. Strukturer för att ordna stödet
2. Verksamhetssätt
3. Arbets- och ansvarsfördelning
4. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete
5. Samarbete med vårdnadshavarna

Ansaret för att utarbeta en läsårsplan ligger hos gruppens personal och verksamhetsställets chef. Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar i utarbetandet av läsårsplanen när det i gruppen finns barn som behöver stöd. Vid utarbetandet av läsårsplanen är det viktigt att både barnen och vårdnadshavarna blir hörda och är delaktiga i planeringen. Vid behov bedrivs ett mer omfattande yrkes- och sektorsövergripande samarbete. Läsårsplanen ska följas upp och bedömas regelbundet under verksamhetsåret.

I läsårsplanen fastställs målen för den pedagogiska verksamheten och undervisningen.

5.1.2. Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogen till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen

Det är viktigt för barnet att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogen och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av stöd har ofta upptäckts redan innan barnet börjar i förskoleundervisningen. När barnet övergår från småbarnspedagogen till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska de uppgifter som behövs för att ordna undervisningen överföras utan hinder av sekretessbestämmelserna. Det är viktigt att

information också överförs när barnet byter grupp eller verksamhetsställe eller när barnet övergår till förskoleundervisning som ordnas av en annan utbildningsanordnare. Utbildningsanordnarna ansvarar för att skapa och utveckla rutiner för en smidig överföring av uppgifter.

Samarbete med förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och vårdnadshavaren tryggar kontinuiteten i barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskoleundervisningen och om åtgärdernas inverkan ska användas i förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken har haft hjälpmedel, fått tolkningstjänster eller barnspecifik biträdestjänst eller om barnet regelbundet eller på heltid fått undervisning av en speciallärare i en mindre grupp, kan behovet av barnspecifika stödåtgärder bedömas och genomförandet av stödet planeras vid övergången till förskoleundervisningen, utan att gruppsspecifika stödformer först behöver ges.

När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med stödet inom förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Om barnet utöver förskoleundervisningen också använder andra tjänster inom småbarnspedagogiken ska personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning.

Informationsöverföringen i samband med övergången från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen är viktig med tanke på ordnandet av stöd.

Därigenom tryggs kontinuiteten i barnets utveckling, lärande och välbefinnande.

Förskoleundervisningen i Vasa

Information överförs mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, samt när barnet övergår till en annan grupp, verksamhetsställe eller annan kommun. Ansvaret för informationsöverföringen ligger hos den avsändande enheten. När ett barn flyttar till en annan kommun meddelar läraren/verksamhetsställets chef vid det nuvarande verksamhetsstället detta till servicechefen för småbarnspedagogikens administrativa sekreterartjänster, som ansvarar för informationsöverföringen.

I Vasa följs anvisningarna för övergångsskeden, där både praxis och verksamhetsställets chefs och personalens ansvar beskrivs. I övergångsskedena överförs endast den information som är nödvändig för att ordna undervisningen, med beaktande av datasäkerheten. Med vårdnadshavarens samtycke kan även information om på förhand överenskomna ärenden överföras.

Det används olika termer för ordnandet av stöd inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen. Inom småbarnspedagogiken och den kompletterande småbarnspedagogiken ges stöd enligt tre stödnivåer (allmänt, intensifierat och särskilt stöd). Det stöd som har getts inom småbarnspedagogiken och dess effekt ska beaktas och utvärderas när barnet övergår till förskoleundervisningen. Inom förskoleundervisningen består stödet av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt av gruppsspecifika stödformer eller barnspecifika stödåtgärder. Vilka stödformer och stödåtgärder som behövs bedöms utgående från barnets behov. Behovet av stöd bedöms separat i förskoleundervisningen och i den kompletterande småbarnspedagogiken.

5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. Gruppsspecifika stödformer ska ges som ett tillägg till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer är att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att i gruppen tillämpa sådana undervisningsarrangemang och stödformer som gynnar flera barn. På detta sätt främjar man alla barns lika rätt till lärande och ser till att arrangemangen för att ordna undervisningen är lämpliga för barnen och att de baserar sig på behoven av stöd för lärandet.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör en central del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen och ger förutsättningar för alla barns delaktighet, lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Kompetensen hos lärarna och den övriga personalen, det yrkesövergripande samarbetet samt att utveckla och leda dessa utgör grunden för undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande.

Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras lokalt. De är direkt knutna till behoven i både förskolegruppen och hela förskolan. I kapitel 4.2 föreskrivs närmare om utvärderingen och utvecklingen av lärarnas pedagogiska arbete. Planeringen och utvärderingen av undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska ledas separat för varje verksamhetsställe och grupp.

Med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses till exempel att bilda undervisningsgrupperna på ett sådant sätt att läraren har möjlighet att beakta barngruppens behov

och styrkor. Med undervisningsarrangemang avses också undervisning som tar hänsyn till barnens många olika behov och förutsättningar, såsom differentiering. Genom differentiering av undervisningen beaktas inte bara stödbehoven, utan även barn som kommit längre i sitt lärande och som då erbjuds fler utmaningar. Språkmedveten undervisning hör till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och stöder barnens språkliga utveckling samt hjälper barnen att förstå och lära sig begrepp inom olika kunskaps- och färdighetsområden (se kapitel 4.3).

Arbetsätten och lärmiljöerna inom förskoleundervisningen ska utformas så att barnens rätt att lära sig och fungera i en kamratgrupp förverkligas med hänsyn till barnets bästa. I enlighet med förskoleundervisningens inkluderande värdegrund ska man vid planering och genomförande av pedagogiska arrangemang i första hand använda tillvägagångssätt där det stöd som barnet behöver ges som en del av kamratgruppens verksamhet.

Pedagogiska arrangemang inbegriper dagliga aktiviteter och andra regelbundet återkommande aktiviteter samt att skapa en tydlig och förutsägbar dagsrytm för barnet. Sensitiva och tillgängliga sätt att samverka och kommunicera är en del av de pedagogiska lösningar som stöder förutsättningarna för lärande. Dessa kan vara kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika tekniska lösningar. För att barnets behov ska bli tillgodosedda är det nödvändigt att personalen inom förskoleundervisningen använder gemensamma och konsekventa pedagogiska arbetssätt och metoder samt olika former av differentiering. Syftet med de pedagogiska arrangemangen och användningen av nödvändiga gruppsspecifika hjälpmedel är att alla barn ska kunna delta i kamratgruppens verksamhet.

Strukturella arrangemang möjliggör att man enligt behov genomför pedagogiska arrangemang i gruppen. Till de strukturella arrangemangen hör arrangemang som främjar tillgängligheten i lokalerna och som utformas med hänsyn till behoven i barngruppen. Hit hör också att minska antalet barn i gruppen samt lösningar som gäller personaldimensionering och/eller personalsammansättning, för att målen för förskoleundervisningen ska kunna nås i gruppen. I gruppen kan till exempel assisterande gruppsspecifik personal arbeta. Utbildningsanordnaren svarar för att personalen har tillräcklig kompetens när det gäller att upptäcka behovet av stöd och att genomföra stödet. Personalens kompetens kan stärkas exempelvis med hjälp av fortbildning och konsultation som ges av en speciallärare.

Gruppsspecifika stödformer

I lagen om grundläggande utbildning definieras tre gruppsspecifika stödformer: allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Gruppsspecifika stödformer ska tilldelas resurser

och de ska ges systematiskt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med de gruppsspecifika stödformerna är att i ett tidigt skede och på ett förebyggande sätt tillgodose barnens många olika behov av stöd i gruppen. Stödformer i grupp möjliggör också kamratlärande, delaktighet och deltagande i förskoleundervisningens verksamhet. En förutsättning för att genomföra stödformerna är samarbete mellan läraren, specialläraren och den övriga personalen och att de tillsammans skapar en gemensam uppfattning om behoven av stöd i förskolegruppen och hos de barn som hör till gruppen.

Gruppsspecifika stödformer kräver ingen barnspecifik bedömning och inte heller en plan eller ett förvaltningsbeslut, utan de ska planeras som en del av förskoleundervisningens verksamhet. Utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ordna gruppsspecifika stödformer enligt barnens behov. Gruppsspecifika stödformer ska planeras i läsårsplanen för förskoleundervisningen utifrån det kända behovet. De gruppsspecifika stödformerna preciseras under förskoleåret enligt de behov som framkommer i förskoleundervisningen.

Syftet med allmän stödundervisning som ges av en lärare är att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen innebär allmän stödundervisning att verksamheten i förskolegruppen differentieras och att stödundervisning i huvudsak ges i flexibla mindre grupper med hänsyn till barnens behov av stöd. Allmän stödundervisning anknyter i första hand till lärområdena. Allmän stödundervisning ska ordnas på ett systematiskt och pedagogiskt ändamålsenligt sätt och ges så ofta det behövs. Den kan också ges i förebyggande syfte och för att tillgodose barnens kortvariga behov av stöd som beror på sjukfrånvaro. Allmän stödundervisning ges i första hand av den lärare som ansvarar för förskolegruppen. Den kan även ges av en annan lärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när den allmänna stödundervisningen planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Syftet med stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare är att stärka barnens färdigheter i undervisningsspråket, vilket stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Stödundervisning i undervisningsspråket är språkmedveten undervisning. Den ska ordnas på ett systematiskt och pedagogiskt ändamålsenligt sätt enligt barnens behov så att så många barn som möjligt kan dra nytta av den. Stödundervisning i undervisningsspråket kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning. Stödundervisningen ges som en del av undervisningen i förskolan så ofta det behövs. Stödundervisning i undervisningsspråket ges i första hand av den lärare som ansvarar för förskolegruppen, men den kan även ges av en annan lärare. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas. Aspekter som anknyter till språkmedveten undervisning

och undervisning i finska/svenska som andraspråk beaktas när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras och genomförs.

Med undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning avses undervisning som ges av en speciallärare, som bygger på specialpedagogisk kompetens och som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen. Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare. Undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ska fokusera på stödbehov och svårigheter som observerats på hela gruppens nivå och som kan åtgärdas genom stöd och undervisning av en speciallärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ges till hela förskolegruppen, men den möjliggör också undervisning för mindre barngrupper. Gruppernas storlek ska baseras på det observerade behovet och grupperna ska bildas flexibelt.

Specialläraren kan också ge konsultation till läraren och den övriga personalen som arbetar i gruppen. Med konsultation avses att fråga om råd och att undervisningspersonalen diskuterar med varandra för att hitta en lösning samt att en speciallärare ger råd till en lärare eller någon annan som hör till personalen i frågor som gäller barnen eller undervisningen. Konsultation av en speciallärare kan också gälla den undervisning som ges av specialläraren i förskolegruppen. Då stärker konsultationen till exempel lärarens och personalens kunskande. Alternativt kan man komma överens om gemensamma principer för samundervisning och kompanjonundervisning.

Bild 1 Utbildningsstyrelsen. (graafiset saa muokata tästä Vaasan oman version, mutta viitataan opetushallitukseen)

Inom förskoleundervisningen i Vasa ligger ansvaret för att bygga upp och utveckla en inkluderande verksamhetskultur och lärmiljöer som stöder barnets utveckling hos personalen, verksamhetsställets chef och utbildningsanordnaren. Utgångspunkten för ordnandet av förskoleundervisningen är barnets bästa och välbefinnande samt barnets rätt att lära sig och fungera i en kamratgrupp. Utbildningsanordnaren ansvarar för att lärmiljöerna är ändamålsenliga och att tillgängligheten följs upp.

Förskoleundervisningens förvaltning stöder verksamhetsställets chefer och gruppernas personal, så att de har möjlighet att genomföra en förskoleundervisning av hög kvalitet, undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt grupp-specifika stödformer. Utbildningsanordnaren ser till att de pedagogiska dokument och anvisningar som behövs för att genomföra förskoleundervisningen finns och hålls uppdaterade. I Vasa har en processbeskrivning för bedömning av stödbehovet tagits fram där praxis, principer och samarbetsstrukturer för genomförandet av stödet framgår. Tillvägagångssätten och anvisningarna för beviljande av biträdesresurser och minskning av gruppstorleken för barn som behöver stöd är etablerade i Vasa. Anordnaren av förskoleundervisningen planerar och möjliggör ändamålsenlig fortbildning årligen.

Verksamhetsställets chefs ansvarsområden

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder förutsätter ett systematiskt ledarskap och en systematisk ledning.

Ledning och utveckling av verksamhetskulturen

Planera och utvärdera undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Pedagogiskt ledarskap

Läsårsplan

Regelbunden utvärdering av stödets effekt

Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Strukturella arrangemang

Bilda undervisningsgrupper med avseende på stödbehovet

Planera personalstrukturen med avseende av stödbehovet

Fysisk och digital tillgänglighet i lärmiljön

Kompetensutveckling utifrån gruppens behov av stöd

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder förutsätter ett systematiskt ledarskap och ledning, samt planering och samarbete. Verksamhetsställets chef ansvarar för att leda och utveckla verksamhetskulturen. Hen ansvarar för det pedagogiska ledarskapet och deltar i planeringen och utvärderingen av utbildningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Verksamhetsställets chef ansvarar för att utarbeta och uppdatera läsårsplanen samt för att utvärdera den i samarbete med gruppernas personal. Stödets effekt ska också utvärderas regelbundet. Det är verksamhetsställets chefs ansvar att möjliggöra yrkes- och sektorsövergripande samarbete. Hen skapar förutsättningar för flexibel pedagogisk planering inom och mellan verksamhetsställets grupper, samt möjliggör samarbete och planering tillsammans med specialläraren inom småbarnspedagogik och läraren i svenska som andraspråk. Verksamhetsställets chef ansvarar för att ordna sammankomster inom den gemensamma elevvården. Utöver att leda och utveckla verksamhetskulturen ansvarar verksamhetsställets chef också för de strukturella arrangemangen. Att bilda undervisningsgrupper och planera

personalstrukturen med avseende på behovet av stöd ingår i de undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Arrangemangen ska vara sådana att lärarna har möjlighet att beakta barngruppens behov och styrkor i verksamheten. Verksamhetsställets chef ger personalen möjligheter *att stärka och utveckla sin kompetens*. Även lösningar som främjar den fysiska och digitala tillgängligheten i lärmiljön hör till verksamhetsställets chefs ansvarsområde.

Ansvar för lärare inom småbarnspedagogik när det gäller undervisningsarrangemang som stöder lärande och gruppsspecifika stödformer.

Lärarna har till uppgift att planera, genomföra och bedöma **undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande** och **gruppsspecifika stödformer** för sin grupp. Avsikten är att dessa ska gynna flera barn och bidra till att förebygga uppkomsten av större stödbehov. Lärarna överväger tillsammans vilka undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande i gruppen och gruppsspecifika stödformer samt samarbetar kring dem med gruppens övriga personal och specialläraren inom småbarnspedagogik.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör grunden för förskolegruppens verksamhet. De inbegriper *den pedagogiska planeringen, genomförandet och utvärderingen* av verksamheten samt *det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet*. Lärarna ansvarar för *den pedagogiska planeringen, genomförandet och utvärderingen* av gruppens grundläggande verksamhet, så att den stöder alla barns möjligheter att lära sig och fungera i gruppen.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är till exempel gruppens rutiner, flexibla mindre grupper, differentiering, lärmiljö, kommunikationssätt och hjälpmedel.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande kan till exempel vara:

- Gruppens rutiner
- Flexibla mindre grupper
- Differentiering
- Inkluderande lärmiljö
- Olika sätt att samspela och kommunicera
- Pedagogiska hjälpmedel

Lärarna planerar *gruppens regelbundet återkommande aktiviteter* samt skapar en tydlig, förutsägbar och strukturerad dagsrytm och dagordning. När gruppindelning och gruppaktiviteter planeras ska man beakta möjligheten till *flexibla mindre grupper*, så att verksamheten stöder uppnåendet av undervisningens gemensamma mål och uppbyggnaden av lärområden (se kapitel 4.3). Flexibel verksamhet i mindre grupper möjliggör även *differentiering*, genom vilken barnens mångahanda behov och förutsättningar kan tas i beaktande. Differentieringen kan ske på olika sätt (se bilden om differentiering).

Differentiering

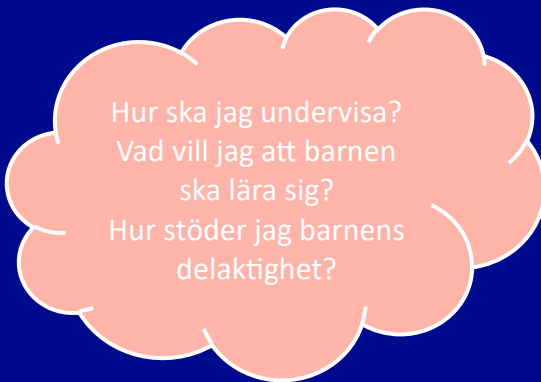
Barn i samma grupp får undervisning i enlighet med sina styrkor och behov.

Differentieringens syfte

- Ta hänsyn till individuella och utvecklingsmässiga skillnader mellan barnen
- Stödja barnens självkänsla och motivation
- Öka trivseln i förskoleundervisningen
- Förebygga uppkomsten av stödbehov
- Trygga arbetsron

Differentieringen kan gälla följande:

- Lärstunder
- Lärmiljöer
- Innehållet i undervisningen
- Undervisningens omfattning och djup
- Arbetstakt och hur arbetet framskrider
- Svårighetsgrad, både uppåt och neråt

Hur ska jag undervisa?
Vad vill jag att barnen ska lära sig?
Hur stöder jag barnens delaktighet?

Lär miljön planeras i enlighet med en inkluderande värdegrund så att varje barns rätt att lära sig och fungera som en del av gruppen tillgodoses, med beaktande av barnets bästa. Då ges det stöd som barnet behöver i kamratgruppen. *Gruppens sätt att samspela och kommunicera* planeras så att de är sensitiva och tillgängliga. Lärarna funderar över hur man i gruppen kan använda kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, såsom bilder, stödtecken eller olika tekniska lösningar. Kommunikationsmetoderna ska användas ändamålsenligt så att de främjar den dagliga verksamheten i gruppen. Användningen av gruppsspecifika *hjälpmedel* ska dessutom vara ändamålsenliga i förhållande till gruppens verksamhet. Exempel på hjälpmedel är time-timer, fidgetleksaker, taktilkuddar, hörselskydd, solgungor, iPad, pennstöd, hörlurar och tyngdtäcken.

Förutom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande planeras även **gruppspecifika stödformer**. Syftet med dem är att i ett tidigt skede och på ett förebyggande sätt svara på barnens behov av stöd. De grupp-specifika stödformerna antecknas i gruppens läsårsplan och utvärderas och uppdateras vid behov under förskoleåret.

Gruppspecifika stödformer är **allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning**. Det är lärarens uppgift att ge allmän stödundervisning och stödundervisning i undervisningsspråket. Syftet är att genom stödundervisningen stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. **Med allmän stödundervisning** avses differentiering av verksamheten, och den ges i flexibla mindre grupper enligt barnens behov. Den allmänna stödundervisningen gäller undervisning inom lärområdena. Behovet av allmän stödundervisning bedöms och planeras så att varje barn ges möjlighet att utforska, uppleva och lära sig innehållet i lärområdena.

Målet med **stödundervisning i undervisningsspråket** är att stärka barnens kunskaper i undervisningsspråket samt deras möjligheter att förstå och delta i undervisningen/verksamheten. Lärarna planerar den språkmedvetna verksamheten och undervisningen i sin grupp så att den stöder barnens språkliga utveckling och inläringen av begrepp inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Stödundervisning i undervisningsspråket differentieras enligt barnens behov. Vid planering och genomförande av stödundervisning i undervisningsspråket kan S2-lärare konsulteras, och man kan samarbeta med dem.

Genomförandet av stödet utgår från de anställdas självreflektion, självvärdering och utveckling.

Varje anställd ansvarar för att leda sitt eget arbete i enlighet med gemensamt överenskomna principer och mål.

Lärarna **samarbetar yrkes- och sektorsövergripande** kring undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och grupp-specifika stödformer. Samarbetet kan också ske i form av kompanjonundervisning mellan lärare eller som samarbete över gruppgränser. Lärarna utarbetar läsårsplanen på ett yrkesövergripande sätt i samarbete med den övriga personalen. I planen antecknas verksamhetens pedagogiska principer, arbetssätt och metoder. Med tanke på gruppens verksamhet är det viktigt att de metoder och arbetssätt som personalen använder är enhetliga och konsekventa. Det är lärarnas uppgift att säkerställa att metoderna också tillämpas i verksamheten.

Varje enskild anställd ansvarar emellertid för att leda sitt eget arbete i enlighet med gemensamt överenskomna principer och mål. De anställdas självreflektion, självvärdering och utveckling utgör grunden för genomförandet av stödet.

Bild:2 Ansvar för speciallärare inom småbarnspedagogik när det gäller undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer.

Specialläraren ansvarar för att *bedriva yrkes- och sektorsövergripande samarbete* samt för att konsultera personalen gällande undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer. Specialläraren ansvarar även för att ge *undervisning som ges i samband med annan undervisning* och som hör till gruppsspecifika stödformer.

Yrkesövergripande samarbete mellan specialläraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen är en förutsättning för planering, genomförande och utvärdering av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer.

Specialläraren inom småbarnspedagogik deltar i utarbetandet av läsårsplanen i ett så tidigt skede som möjligt samt i preciseringen av den under verksamhetsåret. Målet är en gemensam uppfattning om barnens styrkor, stödbehov samt hur dessa kan stödjas i förskolegruppen och hos de barn som hör till gruppen.

Med konsultation av en speciallärare avses rådgivning och handledning till personalen samt stärkande av kompetensen. Specialläraren inom småbarnspedagogik samarbetar nära och sektorsövergripande med elevvårdspersonalen och andra aktörer. Dessutom deltar specialläraren tillsammans med gruppernas personal, verksamhetsställets chef och servicechefen i yrkesövergripande diskussioner om behovet av biträdesresurser och huruvida gruppstorleken behöver minskas. I samarbetet vid övergångar deltar specialläraren i fråga om de barn för vilka det är ändamålsenligt med tanke på ordnandet av stödet.

Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning utgår från de stödbehov och styrkor som identifierats på hela gruppens nivå. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning genomförs i form av samundervisning och ges till hela förskolegruppen. Samundervisningen möjliggör undervisning i mindre grupper utifrån barnens behov och stöder alla barns lärande och deltagande i gruppens verksamhet. Samundervisning mellan speciallärare och lärare kan genomföras antingen regelbundet en gång i veckan eller under mer intensiva perioder. Som stöd för planeringen används i Vasa "Handbok i samundervisning för småbarnspedagogiken i Vasa stad". Viktigt för genomförandet och utvecklingen av samundervisningen är gemensam planering och utvärdering mellan lärare och speciallärare inom småbarnspedagogik.

Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Ett barn har rätt att få barnspecifika stödåtgärder utan dröjsmål om de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga. Barnspecifika stödåtgärder ska ges regelbundet utgående från det individuella behovet och regelbundenhet. Ett barn kan få flera barnspecifika stödåtgärder enligt sina stödbehov. I samband med de barnspecifika stödåtgärderna har barnet också rätt att få gruppsspecifika stödformer.

Barnspecifika stödåtgärder ska ordnas på basis av en bedömning av behovet av stöd och ett beslut om stöd med hänsyn till barnets bästa och dessutom i första hand på barnets eget verksamhetsställe för förskoleundervisning. Genomförandet av stödåtgärderna ska beskrivas i planen för genomförande av barnspecifikt stöd.

Regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning genomförs i barnets förskolegrupp i samband med annan undervisning eller i smågrupp.

Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare avses undervisning under en längre period, till exempel en termin eller ett läsår.

Barnets individuella behov är utgångspunkten för planeringen av undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning i förskolegruppen. När undervisning av en speciallärare ges i smågrupper, avses med smågrupp en sådan förskolegrupp som har bildats för att genomföra barnspecifikt stöd och möjliggöra undervisning som ges av en speciallärare. Smågruppens storlek fastställs lokalt. Undervisning som ges av en speciallärare som en barnspecifik stödåtgärd kan även genomföras som individuell undervisning om det är ändamålsenligt med tanke på barnets behov av stöd.

Undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp ges på heltid. En smågrupp kan vara en specialgrupp eller en förskolegrupp med färre barn, i vilken barnet deltar under den tid förskoleundervisningen pågår.

Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare.

Barnspecifika tolknings- och biträdestjänster samt hjälpmedel gör det möjligt för barnet att delta i undervisning i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Med tolkningstjänster avses tolkningstjänster som tillhandahålls genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänster har barn med hörselskada, synhörselskada eller talsvårigheter som behöver tjänsten för att kunna delta i förskoleundervisningen. Tolkningstjänsterna ska ordnas enligt barnets behov.

Barnspecifika biträdestjänster blir aktuella när andra arrangemang till stöd för lärande och deltagande och en assisterande personalresurs inte stöder barnets jämlika deltagande i förskoleundervisningen. Ett barnspecifikt biträde stöder barnets deltagande i gruppens verksamhet tillsammans med den övriga personalen i gruppen. Under förskoleundervisningen kan biträdet också hjälpa andra barn så att läraren kan undervisa barnet utifrån barnets individuella behov.

Med hjälpmedel avses hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i förskoleundervisningen och som stöder barnets möjligheter att lära sig och fungera i förskolegruppen i enlighet med målen för undervisningen. De hjälpmedel som krävs för deltagande i undervisningen ska ordnas enligt barnets behov och så att de finns tillgängliga för barnet i gruppen och individuellt. Hjälpmedlen är en del av undervisningsmaterialen. Det är viktigt att de personer som arbetar med barnet kan bekanta sig med användningen av de hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i undervisningen.

samt vid behov handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av dem. Hjälpmedel som behövs för medicinsk rehabilitering ordnas inte som en barnspecifik stödåtgärd.

Lärarna och den övriga personalen i förskolegruppen ska samarbeta när de barnspecifika stödåtgärderna genomförs, och åtgärderna kan kräva att en speciallärare konsulteras. När stödåtgärderna planeras kan man också konsultera andra sakkunniga än specialläraren vid verksamhetsstället för förskoleundervisning. Beslut om detta fattas i enlighet med utbildningsanordnarens anvisningar.

Vid behov ska man samarbeta sektorsövergripande i samband med planeringen och genomförandet av barnspecifika stödåtgärder. Detta är dock inte en förutsättning för att stödåtgärderna ska kunna genomföras.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande i synnerhet när de barnspecifika stödåtgärderna inte stöder barnet och barnets situation som helhet eller när den svåra situationen utgör en risk för barnets fysiska eller psykiska hälsa eller sociala välbefinnande. Barnspecifika stödåtgärder som förskoleundervisningens personal genomför ska alltid fokusera på att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning. De ersätter inte social- och hälsovårdstjänster.

Speciallärarens ansvar

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Speciallärare inom småbarnspedagogik medverkar i utarbetandet av läsårsplanen till den del det gäller anordnandet av stödet.

Stödet för barn som får barnspecifika stödåtgärder ordnas som en del av den dagliga verksamheten genom pedagogiska arrangemang.

Gruppspecifika stödformer

Varje barn ska ha möjlighet att delta i gruppens gemensamma verksamhet, samt, lära, uppleva och utforska lärområdena.

Barnet har rätt att få gruppsspecifika stödformer som del av de barnspecifika stödåtgärderna.

Barnspecifika stödåtgärder

Regelbunden undervisning som ges av en speciallärare

I samband med annan undervisning	Samundervisning
I mindre grupper	Planeras, genomförs och utvärderas tillsammans med läraren utgående från barnets behov
Individuellt	Möjligt enligt barnets behov

Barnspecifika stödåtgärder ordnas utifrån en **bedömning** av stödbehovet, en **plan** för genomförandet av stödet och ett **beslut** om stöd.

Effekten av de barnspecifika stödåtgärderna och ordnandet av stödet utvärderas regelbundet, minst en gång om året.

Utöver den undervisning som ges av en speciallärare kan barnspecifika stödåtgärder också bestå av **tolkningstjänster**, **biträdestjänster** eller **hjälpmedel**, som gör det möjligt för barnet att delta i förskoleundervisningen. Inom ramen för barnspecifikt stöd kan man vid behov även tillämpa andra

strukturella arrangemang, såsom att stärka personalens kompetens samt att anpassa personalens eller barngruppens dimensionering och struktur.

Genomförandet av det barnspecifika stödet förutsätter ett systematiskt och kontinuerligt **samarbete** mellan lärarna och den övriga personalen i gruppen. De ansvarar för att ge barnet kontinuerligt gruppsspecifikt stöd och undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, så att barnet har möjlighet att delta i gruppens verksamhet samt att lära sig, utforska och uppleva lärområden. Verksamhetsställets chef ska se till att det finns förutsättningar och tid för samarbete och för att utarbeta en barnspecifik plan tillsammans med gruppens lärare, övriga personal, speciallärare inom småbarnspedagogik och andra sakkunniga.

5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd

När helheten av stöd granskas ska man alltid för varje enskilt barn bedöma vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Barnets egna åsikter ska utredas och beaktas i enlighet med barnets ålder och utveckling. Barnets vårdnadshavare eller annan laglig företrädare ska ges möjlighet att delta i bedömningen av barnets behov av stödåtgärder.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd ska man ta reda på behovet av stöd när det gäller lärande och deltagande i förskoleundervisning, förverkligade undervisningsarrangemang och gruppsspecifika stödformer samt eventuella förverkligade barnspecifika stödåtgärder. Utgående från dessa bedöms vilka stödåtgärder som bäst stöder barnet. I bedömningen får man behandla endast sådan information som är nödvändig för att planera och genomföra stödåtgärder.

Frånvaro eller att barnet ännu befinner sig i ett tidigt skede av sin språkinläring i undervisningsspråket kan inte i sig utgöra grund för behov av barnspecifikt stöd. I första hand ska gruppsspecifika stödformer tillämpas också för att stödja barn som reagerar genom sitt beteende. Barnet kan också stödjas med barnspecifika stödåtgärder om det är till barnets bästa.

Läraren inom förskoleundervisningen ansvarar för bedömningen av behovet av stöd. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, gör de bedömningen tillsammans. Vid behov deltar en speciallärare i bedömningen.

Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter sektorsövergripande kompetens, deltar vid behov även elevvårdstjänsternas personal eller andra sakkunniga i bedömningen. I första hand samarbetar man alltid yrkes- och sektorsövergripande med familjen och med elevvårdstjänsternas personal enligt lagen om elev- och studerandevård när man sköter barnets ärenden. Med vårdnadshavarens samtycke kan man be andra sakkunniga från social- och hälsovårdstjänsterna att delta i bedömningen av barnets behov av stöd. Sektorsövergripande samarbete stöder bedömningen

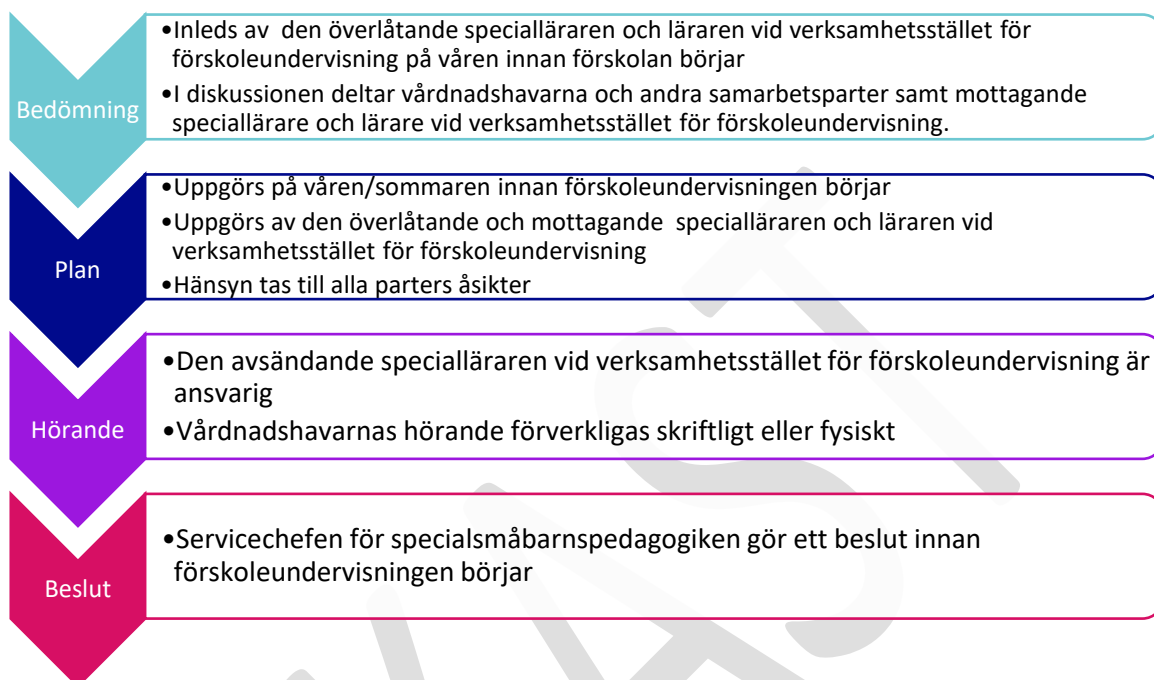
av behovet av barnspecifika stödåtgärder. Sektorsövergripande samarbete, ett medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som fogas till beslutet krävs ändå inte för planering, genomförande eller beslut om stöd.

Om barnet inom småbarnspedagogiken har fått pedagogiska, strukturella eller vårdinriktade stödformer eller stödtjänster, beaktas uppgifterna om hur dessa genomförts och effekten av dem vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken har fått tolkningstjänster eller hjälpmedel och om behovet fortsätter när barnet övergår till förskoleundervisningen kan dessa barnspecifika stödåtgärder inledas utan att gruppsspecifika stödformer först ges. Om barnet inom småbarnspedagogiken har fått undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid eller haft en barnspecifik biträdestjänst och om stödtjänsten har tillgodosett barnets behov och varit förenlig med barnets bästa, kan bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inledas redan innan förskoleundervisningen inleds.

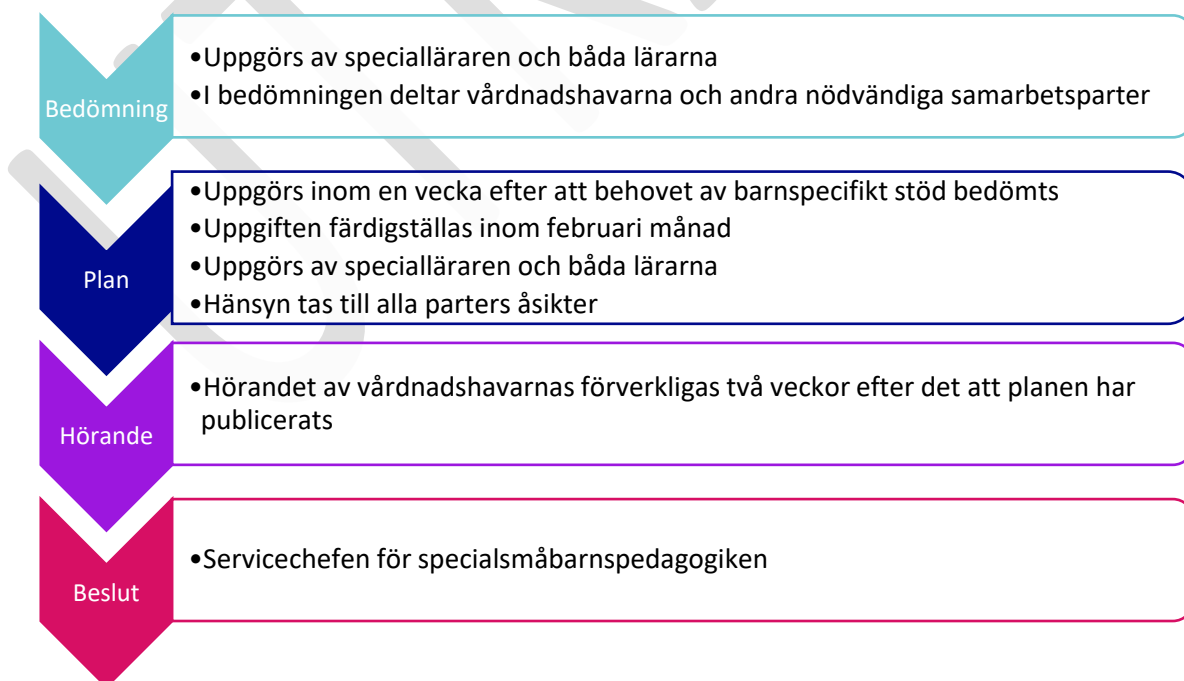
Vid bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd ska stödåtgärderna samt deras tillräcklighet, omfattning och effekt utvärderas. Utgående från detta beslutas vilka stödformer som bäst stöder barnets lärande, deltagande i förskoleundervisningen och välbefinnande som helhet. När barnet övergår till förskoleundervisningen beaktas även effekten av de stödåtgärder som barnet har fått inom småbarnspedagogiken. Bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder kan inledas redan innan förskoleundervisningen inleds. Planen utarbetas först när förskoleundervisningen inleds och utgående från den fattas ett tjänsteinnehavarbeslut om barnspecifikt stöd.

Förskoleundervisningen i Vasa

Process för bedömning av behovet av stöd när ett barn inom småbarnspedagogiken har fått flera former av stöd kontinuerligt och på heltid

Process för bedömning av behovet av stöd under förskoleåret

När de gruppspecifika stödformerna anses vara otillräckliga, inleds en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd. Båda lärarna i förskolegruppen inleder dokumentationen av bedömningen tillsammans med specialläraren inom småbarnspedagogik. I bedömningen utreds och beaktas även den övriga personalens och barnets perspektiv på intresseområden, styrkor och behovet av stöd. Vid hörandet av barnet kan bildstöd, framtaget för ändamålet av Vasas specialsmåbarnspedagogik, användas. Hörandet av barnet ska dokumenteras skriftligt i dokumentet Bedömning av genomförande av barnspecifikt stöd.

Specialläraren inom småbarnspedagogik ordnar ett bedömningssamtal om stödet i vilket båda lärarna i gruppen, vårdnadshavarna och specialläraren inom småbarnspedagogik deltar. Vid behov deltar även sakkunniga från elevvårdstjänsterna och/eller andra samarbetspartner i bedömningen. Specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att dokumentera bedömningssamtalet.

I bedömningen ska också beaktas vilka undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppspecifika stödformer som har använts, samt om de har varit tillräckliga och haft effekt på barnets behov av stöd. Utifrån bedömningen utreds om stödåtgärderna ytterligare kan stärkas med gruppspecifika stödformer eller om det föreligger behov av barnspecifika stödåtgärder. Behovet av stöd bedöms enbart för lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen.

När barnet övergår från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska uppgifterna om arrangemangen för det barnspecifika stödet och deras effekter överföras till den mottagande skolan. Uppgifterna kan överföras först när det är bestämt vilken skola barnet ska gå i. Till det samtal som ordnas på våren gällande bedömningen av planen för genomförande av barnspecifikt stöd kallas läraren/specialläraren från den mottagande skolan. Vid överföringen av uppgifter följs stadens interna anvisningar för övergången från förskolan till den grundläggande utbildningen.

5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd

Utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd ska en plan för genomförande av stödet utarbetas. Ansvarig för utarbetandet av planen är läraren inom förskoleundervisningen. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, bereder de planen tillsammans. Vid behov deltar specialläraren i utarbetandet av planen för genomförande av stödet. Planen ska utarbetas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren eller med en annan laglig företrädare för barnet. Den kan dock också utarbetas utan vårdnadshavarens bidrag, om vårdnadshavaren väljer att inte medverka.

Av planen ska det framgå

- vilka barnspecifika stödåtgärder barnet behöver utgående från bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd

- motiveringar för varför barnspecifika stödåtgärder behövs eller inte behövs
- eventuella andra uppgifter och utredningar som man använt sig av i bedömningen av behovet av stöd
- hur de barnspecifika stödåtgärderna ska genomföras
- hur genomförandet av de barnspecifika stödåtgärderna och deras effekter ska följas upp.

När man planerar och genomför barnspecifika stödåtgärder ska man beakta pedagogiska och strukturella arrangemang som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen i gruppen. När genomförandet av stödåtgärderna planeras och utvärderas ska barnets tankar och åsikter beaktas.

Planen för genomförande av barnspecifikt stöd ska användas när beslutet om stöd fattas. Stödbeslutet fattas i enlighet med planerade stödåtgärder.

Vid behov, dock minst en gång per läsår, ska man bedöma om genomförandet av planen och stödåtgärderna är tillräckliga för att tillgodose barnets stödbehov. Om barnets behov så kräver, ska bedömningen göras oftare.

Om barnet har fått barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen, ska informationen om hur stödet genomförts och effekterna av stödet beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet i förskoleundervisningen har haft tillgång till personliga hjälpmedel, barnspecifika tolknings- eller biträdestjänster eller undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid i smågrupp ska detta beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av barnspecifika stödåtgärder ska bedömas i övergångsskedet och genomförandet av stödet ska planeras i samarbete med den grundläggande utbildningen. Inom den grundläggande utbildningen ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas för eleven och ett beslut om stöd ska fattas i enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder kan sektorsövergripande samarbete i första hand med elevvårdstjänsternas personal stödja planeringen av de barnspecifika åtgärderna. Samarbete är ändå inte en förutsättning för att ett beslut om stödåtgärder ska kunna fattas. Ett utlåtande kan vara till hjälp när utbildningsanordnaren fattar beslutet. Det stöd som ges av personalen inom förskoleundervisningen ska alltid fokusera på att stödja lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen, och beslutet kan inte grunda sig på enbart en psykologisk eller medicinsk bedömning. Ordande av undervisning och barnspecifika stödåtgärder ersätter inte sådana tjänster som någon annan än utbildningsanordnaren, till exempel välfärdsområdet, är skyldig att ordna.

Inom förskoleundervisningen i Vasa inleds utarbetandet av en plan för genomförande av barnspecifikt stöd om det i bedömningssamtalet har konstaterats att barnet behöver sådant stöd. Båda lärarna ansvarar för att bereda utarbetandet av planen och för att barnet hörs. Planen utarbetas alltid i samarbete med barnet, vårdnadshavarna, båda lärarna i gruppen, specialläraren inom småbarnspedagogik och den övriga personalen i gruppen samt vid behov med sakkunniga från elevvården och/eller andra sakkunniga. Vid planeringen av stödet kan det bildstödsmaterial användas som Vasas specialsmåbarnspedagogik har tagit fram för att höra barnen.

Planen utarbetas alltid utifrån en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd, motiveringarna till varför barnspecifika stödåtgärder behövs samt eventuella andra utredningar. För att ordna barnspecifikt stöd förutsätts ett ställningstagande av en sakkunnig samt ett yrkesövergripande samarbete. Ett sakkunnigutlåtande är inte nödvändigt, men det fungerar som stöd i planeringen av barnets stödbehov. I planen för genomförande av barnspecifikt stöd ska alltid antecknas hur de barnspecifika stödåtgärderna ska genomföras. Planen och stödåtgärdernas effekt ska bedömas regelbundet, dock minst en gång per verksamhetsår. Planen ska vara färdig inom en vecka efter bedömningssamtalet. När planen är färdig publicerar specialläraren inom småbarnspedagogik den för vårdnadshavarna.

5.3.3. Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut om de barnspecifika stödåtgärder som barnet ska ges. Beslutet ska fattas utan dröjsmål när behovet av barnspecifika stödåtgärder har bedömts och en plan för genomförande av stödåtgärderna har utarbetats. I förfarandet i samband med förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen iakttas.

Innan förvaltningsbeslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra barnet och dess vårdnadshavare eller lagliga företrädare i enlighet med förvaltningslagen. Hörandet kan ske antingen skriftligt eller muntligt. Utbildningsanordnaren kan fatta ett positivt eller negativt beslut. Beslutet ska motiveras i enlighet med förvaltningslagen. I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och eventuella andra utredningar i anknytning till bedömningen av stödbehovet och planen som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Trots initiativ av vårdnadshavaren eller andra personer som nämns i kapitel 5.1 är det inte nödvändigt att fatta ett förvaltningsbeslut om det på basis av bedömningen av behovet av stöd anses att barnet inte behöver barnspecifika stödåtgärder och de som har deltagit i bedömningen av stödbehovet är överens. Ett negativt förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om vårdnadshavaren kräver det trots att man i bedömningen kommit fram till att barnet inte behöver barnspecifikt stöd. Om det på basis av

bedömningen av stödbehovet framkommer att det inte finns några som helst behov av barnspecifika stödåtgärder behöver man inte göra upp någon detaljerad plan för genomförande av barnspecifikt stöd.

Barnet och vårdnadshavaren har rätt att i ärendet få ett beslut som uppfyller förvaltningslagens krav på förvaltningsbeslut och som de kan begära omprövning av. Förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder kan verkställas utan laga kraft. Att verkställa beslutet innan det har vunnit laga kraft är väsentligt med tanke på rättsskyddet. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas, om behovet av stöd förändras.

I förvaltningsbeslutet ska de barnspecifika stödåtgärderna fastställas utgående från den bedömning av barnets stödbehov och den plan som utarbetats för genomförande av stödet. I beslutet bestäms enligt barnets behov av stöd om följande:

- regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning
- undervisning som ges av en speciallärare på heltid i smågrupp
- tolkningstjänster
- biträdestjänster
- hjälpmedel

Beslutet gäller endast sådana barnspecifika stödåtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning och som genomförandet av barnspecifikt stöd kräver. I beslutet beskrivs inte planen för genomförande av barnspecifika stödåtgärder.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar barnspecifika stödåtgärder, fattas beslutet av barnets boendekommun på framställning av utbildningsanordnaren.

Inom förskoleundervisningen i Vasa ges vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare möjlighet att bli hörda, antingen skriftligt eller muntligt, i ärenden som gäller barnspecifikt stöd. När behovet av barnspecifikt stöd har bedömts och planen har utarbetats, sänder specialläraren inom småbarnspedagogik ett skriftligt hörande i ärendet till vårdnadshavarna i Edlevo, eller vid behov antingen som krypterad e-post eller per brev. Därefter har vårdnadshavarna två veckor på sig att framföra sin åsikt i ärendet samt om sådana yrkanden och utredningar som kan inverka på hur ärendet kommer att avgöras. Att inte lämna en åsikt utgör inget hinder för beslutsfattandet.

På vårdnadshavarnas begäran kan ett muntligt hörande ordnas. Om ett skriftligt hörande inte kan genomföras, till exempel på grund av språket, ordnas ett muntligt hörande med tolk. Hörandet ordnas två veckor efter att planen för genomförande av barnspecifikt stöd har publicerats.

Efter ett skriftligt eller muntligt hörande fattar servicechefen inom specialdagvården ett tjänsteinnehavarbeslut om ordnande av barnspecifikt stöd.

5.3. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisningen ska ordnas i samarbete så att varje barn får undervisning, fostran och stöd enligt sin utveckling och sina behov. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet

När ett barn behöver stöd för sitt lärande eller deltagande i förskoleundervisning ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Personalen inom förskoleundervisningen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Alla vårdnadshavare ska informeras om undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och om barnets rätt till grupp-specifika stödformer och vid behov till barnspecifika stödåtgärder.

Barnet deltar i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och på ett sätt som är lämpligt med tanke på barnets ålder och utveckling. Barnet ska höras och barnets åsikter ska beaktas.

Det är viktigt att personalen inom förskoleundervisningen kontaktar vårdnadshavaren när det framgår att barnet har svårigheter med lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen eller när det finns en risk för att barnets välbefinnande äventyras. Vårdnadshavaren ska ges tillräckligt med information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavarna ska informeras om att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård kapitel 6).

Inom **förskoleundervisningen i Vasa** förutsätter organiseringen av stödet för barnet ett förtroendefullt och nära samarbete med vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av stödet i alla skeden. Vårdnadshavarna kan inte vägra stöd för

sitt barn, och deras samtycke krävs inte för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Utgångspunkten är emellertid alltid en öppen dialog och en strävan efter samförstånd.

Lärarna och specialläraren ser till yrkes- och sektorsövergripande samarbete i frågor som gäller stödbehov.

5.4.3. Yrkes- och sektorsövergripande samarbete

Inom förskoleundervisningen bedrivs både yrkesövergripande och sektorsövergripande samarbete. Det yrkesövergripande samarbetet är ett samarbete mellan de olika yrkesgrupperna inom förskoleundervisningen som förenar deras kunskaper och färdigheter. Yrkesövergripande samarbete är centralt när man planerar och genomför undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt grupp- och barnspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder som är lämpliga för barnet.

Med sektorsövergripande samarbete avses verksamhet och samarbete mellan yrkespersoner från olika förvaltningsområden över förvaltningsområdenas gränser. Samarbete bedrivs i första hand med elevvårdstjänsternas personal (inklusive barnrådgivningen). Andra centrala samarbetsparter är övriga social- och hälsovårdstjänster, såsom terapi- och familjerådgivningen samt barnskyddet. Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande på ett systematiskt sätt om barnet till exempel på grund av sitt hälsotillstånd, sina sociala relationer eller av någon annan orsak befinner sig i en livssituation som påverkar lärandet eller deltagandet i förskoleundervisningen. Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand ske med vårdnadshavarens samtycke. Vid samarbete ska man iaktta bestämmelserna om sekretess och informationsöverföring.

Barnet kan under sin tid i förskoleundervisningen behöva arrangemang på grund av en kronisk sjukdom, läkemedelsbehandling och/eller diet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom hälso- och sjukvården till exempel när det gäller handledning och konsultation för förskoleundervisningens personal.

På verksamhetsstället för förskoleundervisning bedrivs vid behov sektorsövergripande samarbete i samband med sådan medicinsk rehabilitering som hälso- och sjukvården ordnar och genomför samt i samband med användning av hjälpmedel. Förskoleundervisningens personal ansvarar inte för att genomföra rehabiliteringen, men samarbetar vid behov med de sakkunniga som ansvarar för barnets rehabilitering. I samarbetet ska man tydligt komma överens om ansvarsfördelningen och hur barnets rehabilitering ska samordnas med förskoleundervisningen. Rehabiliteringsarrangemangen ska alltid beakta barnets bästa.

Inom **förskoleundervisningen i Vasa** anlitas elevvårdstjänster som stöd för barnets välbefinnande, utveckling och lärande samt för deltagande i förskoleundervisningen. Under förskoleåret hålls regelbundna samarbetsmöten mellan förskoleundervisningen och elevvårdstjänsterna, där den gemenskapsinriktade elevvårdsverksamheten vid enheterna planeras. Vid behov kan förskoleundervisningen även konsultera elevvården, inklusive individuellt inriktade insatser, när barnets stödbehov kräver det. Specialläraren inom småbarnspedagogik kan vid behov och med vårdnadshavarens samtycke hänvisa barnet till undersökningar hos skolpsykologen.

Dessutom bedrivs samarbete med andra sektorsövergripande aktörer. Om barnet till exempel är specialistsjukvårdens, familjerådgivningens, primärvårdens eller socialservicens klient fortsätter samarbetet under förskoleåret enligt behov.

Småbarnspedagogikens förvaltning i Vasa ansvarar för att organisera, upprätthålla och utveckla samarbetet mellan olika sektorer.

5.4. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd

5.5.1. Tidigarelagd läroplikt

Syftet med tidigarelagd läroplikt är att stärka barnets inlärningsfärdigheter så att barnet har möjlighet att lära sig och utvecklas till sin fulla potential. Förskolestarten tidigareläggs och läroplikten börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs, om det bedöms att barnet på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och den övergripande utvecklingen behöver mera tid för att uppnå målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I sådana fall fattas det ett beslut om tidigarelagd läroplikt för barnet.

En funktionsnedsättning kan till exempel vara en syn- eller hörselskada, intellektuell funktionsnedsättning, svår utvecklingsstörning eller omfattande svårigheter i lärande. En kronisk sjukdom som påverkar barnets kognitiva färdigheter och funktionsförmåga kan vara orsak till tidigarelagd läroplikt. En kronisk sjukdom som inte påverkar barnets inlärningsförmåga kan beaktas genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande: i gruppen kan till exempel ett biträde arbeta. I sådana fall finns ingen grund för att fatta ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Begränsad funktionsförmåga avser faktorer som påverkar vardagskompetens, delaktighet och välbefinnande och som orsakar barnet hinder för delaktighet eller omfattande behov av hjälp och stöd. För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt börjar läroplikten det år då barnet fyller sex år och barnet har rätt till förskoleundervisning det år då det fyller fem år. I detta fall kan förskoleundervisningen pågå i två år när barnet är fem och sex år. Barnet ska delta i

förskoleundervisning som hör till läroplikten. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisning som femåring. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om den tidigarelagda läroplikten.

Anordnaren av småbarnspedagogik eller utbildningsanordnaren fattar beslutet om tidigarelagd läroplikt i enlighet med förvaltningslagen innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boendekommun. Vårdnadshavaren kan också ta initiativ till ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet ska fattas innan den grundläggande utbildningen inleds, medan barnet ännu är i daghems- eller förskoleåldern.

Förvaltningsbeslutet bereds i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. När man bedömer om ett barn behöver tidigarelagd läroplikt, ska man granska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan ur olika perspektiv för att få en helhetsbild av barnets stödbehov och förutsättningar för lärande. Samarbetet är viktigt för att barnets lärtig från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska bilda en sammanhängande helhet som beaktar barnets bästa.

När ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt fattas används eventuella psykologiska eller medicinska utlåtanden om barnet eller någon annan motsvarande utredning. Med tanke på beslutsfattandet är det väsentligt att det av ett utlåtande eller en utredning framgår varför barnet skulle gynnas av tidigarelagd läroplikt. När beslutet fattas kan man också använda sig av den uppfattning om barnets situation som man tidigare eller under bedömningen kommit fram till med hälso- och sjukvården. Beslutet fattas alltid utifrån en helhetsbedömning av barnets situation, styrkor och behov av individuellt stöd. Ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt ska motiveras och ett eventuellt utlåtande eller en annan motsvarande utredning ska fogas till beslutet.

Ett beslut om stöd ska fattas för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet fattas utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd och en plan för genomförande av barnspecifikt stöd. I beslutet ska barnspecifika stödåtgärder som barnet behöver fastställas, och stödåtgärderna ska omfatta antingen regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning eller undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp på heltid.

Övergången från förskoleundervisning till grundläggande utbildning för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt

Då barnet har ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt och behovet av stöd fortsätter i den grundläggande utbildningen, ordnas barnets undervisning så att barnet har rätt till elevspecifika stödåtgärder när barnet börjar i den grundläggande utbildningen och vid behov till avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Om de elevspecifika stödåtgärderna och avvikelserna från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen är otillräckliga och barnet på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnena i den grundläggande utbildningen, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde.

När ett barn som har ett beslut om tidigarelagd läroplikt övergår till den grundläggande utbildningen bedömer personalen inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i ett yrkes- och sektorsövergripande samarbete hur undervisningen och stödåtgärderna ska ordnas för barnet inom den grundläggande utbildningen. Då används eventuella utlåtanden som gäller tidigarelagd läroplikt eller annat tidigare eller pågående samarbete med yrkespersoner från hälso- och sjukvården som stöd vid bedömningen av barnets situation. Vid bedömning av hur undervisningen ska ordnas inom den grundläggande utbildningen ska man granska barnets funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga ur olika perspektiv för att förstå barnets helhetssituation. Bedömningen av ordnandet av den grundläggande utbildningen och de elevspecifika stödåtgärderna ska grunda sig dels på en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs för att barnet ska nå målen för lärokursen och för att barnet ska kunna delta i undervisningen, dels på en bedömning av om ordnandet av undervisningen är ändamålsenligt. En viss medicinsk diagnos innebär inte automatiskt att vissa stödåtgärder ska genomföras eller att ett beslut ska fattas om ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan. Ett beslut om stöd som utgår från en bedömning kan inte grunda sig endast på en medicinsk bedömning, eftersom det stöd som ges av undervisningspersonal inom den grundläggande utbildningen alltid fokuserar på att stödja lärande och skolgång, och målet är att ge varje elev möjlighet att uppnå målen i läroplanen, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och delta i undervisningen.

Den grundläggande utbildningen för ett barn som fått ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt inleds senare endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande (se kapitel 5.5.5). Ett sådant skäl kan till exempel vara att barnet på grund av en sjukdom inte alls eller nästan inte alls har deltagit i förskoleundervisningen och det anses ligga i barnets intresse att delta i den.

Inom förskoleundervisningen i Vasa krävs alltid ett sakkunnigutlåtande och en rekommendation om tidigarelagd läroplikt. När en sakkunnig rekommenderar tidigarelagd läroplikt för ett barn gör utbildningsanordnaren även en utredning om på vilka grunder en tidigareläggning skulle gynna barnet. Därefter ordnar specialläraren inom småbarnspedagogik ett diskussionsmöte för vårdnadshavarna, servicechefen inom specialdagvården, verksamhetsställets chef och specialläraren inom småbarnspedagogik. Efter mötet fattar servicechefen inom specialdagvården ett tjänsteinnehavarbeslut om tidigarelagd läroplikt och barnspecifika stödåtgärder. Beslutet ska motiveras och det fattas alltid utifrån en helhetsbedömning av barnets situation, styrkor och behov av individuellt stöd. Ett eventuellt utlåtande eller annan utredning ska bifogas beslutet. Inom förskoleundervisningen i Vasa fastställs verksamhetsstället för det tidigarelagda förskoleåret individuellt, med utgångspunkt i barnets bästa.

5.5.2 Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Sjukhusundervisning för ett barn som är patient inom den specialiserade sjukvården

Om ett barn har en allvarlig sjukdom eller svår livssituation krävs särskilt övervägande när förskoleundervisningen ordnas och det behövliga stödet planeras. För ett barn som får specialiserad sjukvård ordnas förskoleundervisningen i första hand på barnets egen plats för förskoleundervisning. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är skyldig att för ett barn som är patient på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till barnets hälsa.

Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra barn än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av barnets hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården. Sjukhusundervisning ska ordnas om förskoleundervisningen inte kan ordnas på något annat sätt med hänsyn till barnets bästa. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna sjukhusundervisning för barn som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och barnets utbildningsanordnare samt barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boendekommunen för ett barn som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om hur barnets förskoleundervisning ska ordnas. Barnet, barnets vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare samt barnets utbildningsanordnare och elevvårdstjänsternas personal ska höras när det gäller ordnandet av förskoleundervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden ska även

barnets hemkommun eller boendekommun höras. Om man inte når samförstånd ska förvaltningsbeslutet fattas av den kommun där sjukhuset finns.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska utöver sjukhusundervisning ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst på barnets egen plats för förskoleundervisning. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten riktas i första hand till lärare, eftersom man med konsultation avser förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska erbjuda personalen konsultativt stöd för planeringen och genomförandet av barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder för förskoleundervisning av andra barn än barn som är patienter inom den specialiserade sjukvården. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska ordnas också för att anordna undervisning för andra barn än barn som redan är patienter inom den specialiserade sjukvården.

Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stärka lärarnas och den övriga personalens kompetens samt det tidiga stödet som en del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten stärker dessutom strukturerna för det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet mellan sjukhusundervisningens personal och förskoleundervisningens personal. Genom att tillhandahålla tjänster vid rätt tidpunkt i barnets egen förskolegrupp kan man förhindra att problem anhopas och stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen.

Utbildningsanordnaren ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i ett yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av förskoleundervisningen som är nödvändigt med tanke på övergången. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden eller boendekommunen för ett barn som saknar hemkommun ska även barnets hemkommun eller boendekommun höras. När sjukhusundervisningen avslutas fortsätter barnet på det verksamhetsställe för förskoleundervisning till vilket barnet hörde före sjukhusundervisningen.

Inom förskoleundervisningen i Vasa ordnas sjukhusundervisning om det, med beaktande av barnets bästa, inte är möjligt att ordna förskoleundervisning på något annat sätt. Förskoleundervisningen i Vasa anlitar vid behov sjukhusundervisningstjänsterna vid Vasa centralsjukhus. För dessa ansvarar

den grundläggande utbildningen i Vasa. Förskoleundervisningens verksamhetsställe samarbetar med sjukhusundervisningen när barnet deltar i förskoleundervisning på sjukhus. När barnet återvänder till enheten för förskoleundervisning kan den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten vid behov anlitas. Målet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är också att erbjuda förebyggande stöd vid barnets närmaste verksamhetsställe inom förskoleundervisningen. Barnet behöver inte vara patient inom den specialiserade sjukvården för att konsultativ sjukhusundervisning ska kunna ges i ärenden som rör barnet. Läraren inom sjukhusundervisningen ger konsultation till personalen i barnets förskolegrupp, så att barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen ska kunna planeras och genomföras. Som kontaktperson mellan förskoleundervisningen och sjukhusundervisningen inom förskoleundervisningen i Vasa fungerar en speciallärare inom småbarnspedagogik. Inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i Vasa följs gällande anvisningar för konsultativ sjukhusundervisning och konsultationsbegäran. Mer information om sjukhusundervisningstjänsterna finns på webbplatsen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i Vasa.

5.5.3 Övriga undervisningstjänster

Ett barn kan även få övriga undervisningstjänster i samband med förskoleundervisningen, om dessa behövs för att stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen. Dessa övriga undervisningstjänster är avgiftsfria för barnet i likhet med tolknings- och biträdestjänsterna samt hjälpmedlen. Utbildningsanordnaren bestämmer hur de övriga undervisningstjänsterna ska ordnas, och det ska fattas ett beslut enligt förvaltningslagen om ordnandet av tjänsterna.

5.5.4 Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

Förskoleundervisningen för ett barn kan ordnas delvis på ett annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning, om det är motiverat av skäl som har samband med barnets hälsotillstånd. Till exempel en kronisk sjukdom kan hindra eller försvåra barnets deltagande i undervisningen i förskolan. Det är inte möjligt att förkorta tiden för deltagande i förskoleundervisning eller att ordna förskoleundervisning på ett avvikande sätt utan ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning. Ett förvaltningsbeslut ska alltid fattas om avvikelserna inte är tillfällig eller liten.

Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt. Ett beslut kan fattas endast av skäl som beror på barnets situation och har samband med barnets hälsotillstånd. Barnets hälsotillstånd bedöms av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. För förvaltningsbeslutet behövs ett expertutlåtande om den situation

som påverkar deltagandet i förskoleundervisningen. Utlåtandet ska fogas till vårdnadshavarens ansökan. Eftersom det är fråga om ett beslut som fattas av utbildningsanordnaren, ska den som fattar beslutet alltid bedöma barnets helhetssituation också pedagogiskt, det vill säga hur barnets rätt till förskoleundervisning möjliggörs. Beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning fattas alltid från fall till fall utifrån det enskilda barnets situation. Beslutet ska fattas med hänsyn till barnets bästa.

I beslutet om avvikande ordnande av förskoleundervisning ska det anges hur barnets förskoleundervisning avviker från det som bestäms och/eller föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning och grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Beslutets giltighetstid ska framgå av beslutet. Ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning gäller för viss tid, högst ett läsår. Om den förskoleundervisning som barnet får understiger minimiantalet timmar i förskoleundervisningen, det vill säga 700 timmar, eller om beslutet gäller platsen för förskoleundervisning, ska man regelbundet bedöma om lösningen fungerar. Allt som bestäms i beslutet ska motiveras.

Förskoleundervisningen i Vasa

När ett barn får en sakkunnigrekommendation om att förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt, ska vårdnadshavarna lämna in en fritt formulerad ansökan i ärendet, till vilken sakkunnigutlåtandet har bifogats. Utlåtandet ska innehålla motiveringar till varför förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt. Innan utbildningsanordnaren fattar ett förvaltningsbeslut om avvikande ordnande av förskoleundervisningen ska barnets situation också bedömas ur ett pedagogiskt helhetsperspektiv. Beslutet ska ta hänsyn till barnets bästa och fattas alltid från fall till fall, utifrån det enskilda barnets situation.

5.5.5 Inledande av den grundläggande utbildningen senare

Ett barn kan inleda den grundläggande utbildningen ett år senare, om det är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs. Till ansökan ska en psykologisk och vid behov en medicinsk utredning fogas. Utbildningsanordnaren fattar ett positivt eller ett negativt förvaltningsbeslut. Beslutet ska motiveras och psykologiska och eventuella medicinska utredningar fogas till beslutet.

Ett förvaltningsbeslut om att inleda den grundläggande utbildningen senare än föreskrivet ska fattas endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande. Ett beslut kan inte fattas till exempel med hänvisning till att man i den grundläggande utbildningen inte skulle ha möjlighet att tillgodose

barnets behov av stöd för lärande och skolgång. Beslutet om att inleda den grundläggande utbildningen senare ska fattas innan barnet inleder den grundläggande utbildningen.

När ett barn har fått tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, har barnet rätt att delta i förskoleundervisningen ännu ett förskoleår.

I **Vasa** ansöker vårdnadshavarna om att barnet ska börja i förskoleundervisningen senare i enlighet med anvisningarna för den grundläggande utbildningen. Inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen fattas beslutet i ärendet av skolans rektor och inom den svenskspråkiga av skoldirektören. Beslutet ska motiveras och till det ska ett sakkunnigutlåtande bifogas. Beslutet ska fattas innan den grundläggande utbildningen inleds. Efter ett positivt beslut har barnet rätt att delta i förskoleundervisningen ännu ett förskoleår.

6. Elevvård

6.1. Frågor som avgörs på lokal nivå och utbildningsanordnarens elevvårdsplan

Inom Vasa stad har en gemensam elev- och studerandevårdsplan utarbetats för alla stadier från förskoleundervisningen till andra stadiet enligt Utbildningsstyrelsens föreskrifter. Vasa stads elev- och studerandevårdsplan har godkänts för förskoleundervisningens och den grundläggande utbildningens del av nämnden för fostran och utbildning. Elev- och studerandevårdsplanen är en del av Vasa stads välfärdsplan.

Inom Vasa stad verkar en styrgrupp för elev- och studerandevården med representanter från alla utbildningsstadier. Styrgruppen samlas regelbundet under räkenskapsperioden och följer upp samt utvärderar elev- och studerandevården två gånger per läsår. Elev- och studerandevårdsplanen uppdateras vid behov i samarbete med den regionala elev- och studerandevårdsgruppen inom välfärdsområdet.

Vid varje verksamhetsställe för förskoleundervisning finns en utsedd elevvårdsgrupp med ansvar för att främja den gemenskapsinriktade elevvården. En enhetsspecifik elevvårdsplan utarbetas alltid i samband med terminsstarten. Verksamhetsställets elevvårdsgrupp samlas regelbundet under verksamhetsåret för att planera, följa upp och utvärdera elevvårdsarbetet vid enheten.

En närmare redogörelse för de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för elevvårdsarbetet samt åtgärderna för att genomföra och följa upp elevvården inom Vasa stads förskoleundervisning finns i Vasa stads elev- och studerandevårdsplan.

7. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning. I tillståndet kan utbildningsanordnaren beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip. I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande grunder för förskoleundervisningens läroplan utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning.

7.1. Frågor som avgörs på lokal nivå

En lokal läroplan för förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip kan ha en speciell utformning inom ramen för tillståndet att ordna undervisning och statsrådets förordning. Den lokala läroplanen får inte strida mot lagstiftningen om förskoleundervisning eller mot grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Därutöver fastställer och beskriver utbildningsanordnaren i läroplanen det som tidigare fastställs i läroplansgrunderna.

I Vasa stad är aktörer inom förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip det steinerpedagogiska daghemmet Steinerpäiväkoti Tiitiäinen och det kristna daghemmet Vaasan kristillinen päiväkoti Lyhty.

Steinerpedagogisk förskoleundervisning

Steinerpedagogisk förskoleundervisning är ett alternativ som barnets föräldrar väljer. Undervisningen utgår från den steinerpedagogiska synen på människan och hennes utveckling. I förskoleundervisningens läroplan beskrivs de fostringsfilosofiska och pedagogiska utgångspunkterna samt de värden som ligger till grund för undervisningen. Läroplanen redogör även för verksamhetsidén, målen, innehållet och de pedagogiska lösningarna inom förskoleundervisningen. Vårdnadshavarna informeras om de fostringsfilosofiska och pedagogiska utgångspunkterna för den steinerpedagogiska förskoleundervisningen. Samarbetet med hemmen utgör en viktig del av den steinerpedagogiska verksamheten, och hemmens kulturella identitet respekteras.

När förskoleundervisning ordnas tillämpas de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har fastställt med beaktande av steinerpedagogikens utgångspunkter, metoder och mål.

Förskoleundervisning i kristna skolan i Vasa

Ett centralt perspektiv inom den kristna världsåskådningen är att människan är fri och att den fria viljan ska respekteras. I den kristna skolan i Vasa innebär detta även åskådningsmässig valfrihet. Det betyder till exempel att en kristen världsåskådning inte är ett krav för eleverna eller deras familjer. Undervisningen förutsätter inte att eleven personligen ansluter sig till den kristna världsåskådningen och medför inte heller någon skyldighet att binda sig vid den eller bli medlem i en sammanslutning med denna världsåskådning. Läraren ska i sitt fostringsarbete respektera elevens rätt till en egen världsbild och att forma den. Skolan eftersträvar öppenhet och transparens i sin verksamhet samt främjar en öppen och ärlig samtalskultur. Eleverna uppmuntras att bemöta människor som tänker annorlunda eller har en annan världsåskådning med uppskattning och respekt.

Föräldrarna informeras om den kristna värdegrunden och i samband med ansökan ska de ge sitt samtycke till undervisning som utgår från denna värdegrund. Utifrån värdena förs samtal med barnen och värdena integreras också i vardagen och i den dagliga problemlösningen.

Handlingar, planer och anvisningar som har beaktats vid utarbetandet av denna plan och som antingen hänvisas till i texten eller vars innehåll endast redogörs för i huvuddrag:

- Finlands grundlag 731/1999
- Lagen om grundläggande utbildning
- Konventionen om barnets rättigheter 60/1991
- Anvisning om anordnande av undervisning i religion och livsåskådningskunskap i den grundläggande utbildningen och åskådningsfostran i förskoleundervisningen samt om gemensamma fester och religiösa evenemang, Utbildningsstyrelsen 19.9.2022, OPH-3903-2022
- Grunderna för förskoleundervisningens läroplan
- Vasa stads plan för förskoleundervisning
- Vasa stads elev- och studerandevårdsplan
- Lagen om småbarnspedagogik 540/2018
- Grunderna för planen för småbarnspedagogik
- Vasa stads plan för småbarnspedagogik
- Plan för att förebygga och ingripa i mobbning inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Vasa
- Läkemedelsbehandlingsplanen?

- Den digitala planen för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen i Vasa
- Kulturstigen?
- Enhetsspecifika funktionella jämställdhets- och likabehandlingsplaner
- Lukuvuosisuunnitelma, Årlig läsårsplan
- Vasa stads läroplan för den grundläggande utbildningen
- Vasa stads jämställdhets- och likabehandlingsplan
- Vasa stads, stadens bildningssektors och småbarnspedagogiks strategier
- Välfärdsplanen för barn och unga
- samt andra lokala planer och beslut som berör förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och utbildningen samt barn och familjer